

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืนของกลุ่ม
เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

โดยใช้ยุทธศาสตร์การผลักดันทางการตลาด

ในระดับชุมชนและระดับบน

โดย

นพพร วายุโชติ และคณะ

สิงหาคม 2560

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืนของกลุ่ม
เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
โดยใช้ยุทธศาสตร์การผลักดันทางการตลาด
ในระดับชุมชนและระดับบน

คณะผู้วิจัย

นายพนพร วายุโชติ	นักวิจัยอิสระ
นายนิติ เทียงจันตา	นักวิจัยอิสระ
นายสุวิทย์ โชตินันท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นายสมชาย วงศ์สุรยศักดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้ทุนในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ของสำนักประสานงานโครงการวิจัยระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานอย่างดียิ่ง และขอขอบคุณเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำบ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อนให้งานวิจัยนี้ดำเนินการไปด้วยดี

คณะผู้วิจัยหวังว่า ผลการศึกษานี้จะเป็นแนวทางการส่งเสริมระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเชียงใหม่ เพื่อผลักดันให้เกิดมาตรฐานระบบการผลิต และพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยง เพื่อให้เป็นอาชีพของเกษตรกรไทยได้อย่างยั่งยืนดังเช่นเจตนาของสำนักประสานงานโครงการต่อไป

คณะผู้วิจัย

สิงหาคม 2560

สรุปลำดับสำคัญของงานวิจัย

Executive summary

การศึกษาการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่โดยใช้อยุทธศาสตร์การผลักดันทางการตลาดในระดับชุมชนและระดับบน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างอาชีพด้านการเลี้ยงสัตว์ โดยใช้ไก่ประดู่หางดำเป็นเครื่องมือยกระดับการผลิตเข้าสู่การรับรองมาตรฐานตลอดโซ่อุปทาน ได้แก่ ฟาร์มไก่พันธุ์ ฟาร์มไก่ขุน โรงฆ่าและชำแหละ การเก็บรักษาและการขนส่งไปยังผู้บริโภค และเพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้กว้างขวางมากขึ้นทั้งในตลาดระดับบน และตลาดระดับชุมชน

งานวิจัยนี้ได้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีเกษตรกรเป็นผู้ขับเคลื่อนกลุ่มหลัก และมีนักวิจัยและเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่เป็นผู้สนับสนุนซึ่งประกอบด้วยสำนักงานปศุสัตว์อำเภอจอมทอง จ.เชียงใหม่ และนักวิชาการเกษตร และพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ โดยใช้หลักการสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community engagement) โปร่งใส ตรวจสอบได้ (Transparency) วางแผนการทำงาน (Planning) และ ปฏิบัติการ (implementation) กลุ่มเกษตรกรเป้าหมายของโครงการนี้คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (บ้านหลวง) อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคม 2559-พฤษภาคม 2560 ช่วงเริ่มต้นมีการประชุมร่วมกันทั้งกลุ่มเกษตรกร นักวิจัย และเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่นเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ วิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มในปัจจุบัน กำหนดเป้าหมาย และวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน ได้มีการจัดทำ SWOT analysis โดยพบว่า จุดอ่อนที่สำคัญคือ การพึ่งพาปัจจัยการผลิตที่สำคัญจากภายนอกกลุ่มเป็นหลัก ได้แก่ การต้องซื้อลูกไก่อายุ 1 วันจากฟาร์มไก่พันธุ์มาเข้ามาเลี้ยง ทำให้ไม่มีความแน่นอนในการผลิต และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผลิตภัณฑ์เนื้อไก่ของกลุ่มได้ส่งจำหน่ายให้แก่ลูกค้ารายใหญ่เพียงรายเดียวในตลาดระดับบน ได้แก่ ห้างเดอะมอลล์ ซึ่งเป็นการพึ่งพิงลูกค้ารายใหญ่เพียงรายเดียวซึ่งทำให้มีความเสี่ยงต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม ดังนั้นกลุ่มจึงได้วางแผนการดำเนินงานโดยใช้การขับเคลื่อนทางการตลาดเป็นหลัก โดยการวางแผนการขยายลูกค้าในตลาดระดับบน จาก 1 ราย เป็นอย่างน้อย 2 ราย และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายในตลาดชุมชน จากเดิมไม่มีการจำหน่ายในแผงไก่ในตลาดสด ได้ตั้งเป้าหมายไว้อย่างน้อย 15 ราย หลังจากนั้นทำการวางแผนการผลิตไว้เดือนละอย่างน้อย 4,000 ตัว และส่งให้ตลาดระดับบนและตลาดชุมชนในสัดส่วน 70:30 รวมทั้งการยกระดับการผลิตสินค้าเนื้อไก่ให้เข้าสู่มาตรฐานสินค้าของกรมปศุสัตว์ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยต้นน้ำ ได้มีการสร้างฟาร์มไก่พ่อแม่พันธุ์ขนาด 400 แม่ โดยใช้รูปแบบฟาร์มระบบปิดตามข้อกำหนดการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พันธุ์ของกรมปศุสัตว์ ในส่วนของไก่ขุน ได้กำหนดแนวทางให้เกษตรกรแต่ละรายปฏิบัติตามร่างมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ ในส่วนของการฆ่าและชำแหละ ทางกลุ่มไม่มีแผนในการสร้างเป็นของตนเอง จึงได้ร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจที่สำคัญ ได้แก่ บริษัท เบทาโกร เกษตรอุตสาหกรรม จำกัด เพื่อส่งไก่มีชีวิตเข้าฆ่าและชำแหละที่โรงเชือดของบริษัทซึ่งได้รับการรับรองการปฏิบัติที่ดีในโรงฆ่าสัตว์ปีก (GMP) เช่นเดียวกันกับการกระบวนการเก็บรักษาและการขนส่งก็

ร่วมกับบริษัทเบทาโกร เกษตรอุตสาหกรรม จำกัด เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจในด้านมาตรฐานสินค้าให้แก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะลูกค้าในตลาดระดับบน

ผลการดำเนินงานพบว่า กลุ่มเกษตรกรสามารถผลิตไก่ขุนตั้งแต่เดือนมีนาคม 2559 - มิถุนายน 2560 ได้ทั้งสิ้น 73,270 ตัว สูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต้นทุนการผลิตไก่ขุนอย่างง่ายของเกษตรกรอยู่ที่ 58.35 บาทต่อกิโลกรัม ได้เพิ่มจำนวนลูกค้าระดับบนเป็น 3 ราย ได้แก่ ห้างเดอะมอลล์ ทั้ง 6 สาขาในกรุงเทพฯ ห้างท็อปส์ ซูเปอร์มาร์เก็ตสาขาลาดพร้าว, พระราม2, ปิ่นเกล้า, และสาขาแจ้งวัฒนะ และห้าง Villa market ทุกสาขาในกรุงเทพฯ ส่วนการขยายช่องทางการจำหน่ายในตลาดระดับชุมชน ได้พัฒนาตู้เย็นชุมชนขึ้นมา จำนวน 4 ตู้ เพื่อวางจำหน่ายเนื้อไก่ของกลุ่มในชุมชนอำเภอจอมทอง นอกจากนี้ ได้ขยายช่องทางไปยังแผงจำหน่ายไก่สด และร้านอาหารในหลายจังหวัดในภาคเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา แม่ฮ่องสอน แพร่ และน่าน

ในด้านการยกระดับการผลิตนั้น พบว่า ฟาร์มไก่พันธุ์ของกลุ่มเกษตรกร ได้รับการตรวจและรับรองการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พันธุ์แล้ว ผลการประเมินฟาร์มไก่ขุนพบว่า ส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดร่างการปฏิบัติที่ดีในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ ในส่วนของโรงฆ่าและชำแหละ รวมถึงการเก็บรักษาและการขนส่ง ได้ดำเนินงานผ่านบริษัทเบทาโกร เกษตรอุตสาหกรรม จำกัด ทำให้ไม่มีอุปสรรคใดๆ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ต้องมีการพึงพิงพันธมิตรธุรกิจดังกล่าวเนื่องจากในการะบวนการพัฒนาโรงฆ่าระดับ GMP การเก็บรักษาและการขนส่งที่ต้องอาศัย cold chain นั้น ต้องลงทุนสูงมาก และอาจไม่คุ้มค่าหากเกษตรกรต้องลงทุนเอง

จากการดำเนินการดังกล่าว ทำให้กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถดำเนินกิจการได้ด้วยตนเองเป็นหลัก กลุ่มมีความเข้มแข็ง มั่นคง โดยได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน สามารถยกระดับการผลิตเข้าสู่มาตรฐานการผลิต และสามารถเพิ่มช่องทางการจำหน่ายได้ทั้งในตลาดระดับบน และตลาดระดับชุมชน เป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและลดความเสี่ยงของการดำเนินกิจการของกลุ่มเกษตรกร

การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่โดยใช้ยุทธศาสตร์การผลักดันทางการตลาด ในระดับชุมชนและระดับบน

นพพร วายุโชติ,¹ นิติ เทียงจันตา,¹ สุวิทย์ โชติพันธ์,² และสมชาย วงศ์สุรยศักดิ์³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวางแผนและผลิตไก่พื้นเมืองประดู่หางดำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (บ้านหลวง) ให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาด ยกระดับมาตรฐานการผลิตไก่ของกลุ่มตลอดโซ่อุปทาน และการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายทั้งในตลาดระดับบนและตลาดระดับชุมชน การศึกษานี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายหลักได้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (บ้านหลวง) อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่รัฐในระดับท้องถิ่น ดำเนินการในเดือน มกราคม 2559-พฤษภาคม 2560 ได้ประชุมชี้แจง วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของกลุ่มก่อนดำเนินงาน และวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม ผลการศึกษพบว่า จุดอ่อนที่สำคัญของกลุ่มคือการพึ่งพาปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ลูกไก่อายุ 1 วัน จากภายนอกกลุ่มเป็นหลัก ผลิตภัณฑ์เกือบทั้งหมดส่งไปจำหน่ายให้กับลูกค้าในตลาดระดับบนเพียงรายเดียว สะท้อนถึงความเสี่ยงทางธุรกิจ จึงได้ทำการเพิ่มจำนวนลูกค้าในตลาดระดับบน และขยายช่องทางการจำหน่ายในตลาดระดับชุมชน และวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการดังกล่าว นอกจากนี้สร้างฟาร์มไก่พันธุ์ เพื่อผลิตลูกไก่จำนวน 1,000 ตัว/สัปดาห์เพื่อเกษตรกรสมาชิกกลุ่ม ได้ยกระดับการผลิตตลอดการผลิต โดยการตรวจรับรองไก่พันธุ์ตามข้อกำหนดการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พันธุ์ ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มปรับปรุงฟาร์มไก่ขุนตามข้อกำหนดร่างการปฏิบัติที่ดีในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกรมปศุสัตว์ ร่วมกับพันธมิตรธุรกิจที่มีความพร้อมในการฆ่าและชำแหละเนื้อไก่ในโรงฆ่าที่ได้รับการรับรองการปฏิบัติที่ดีในโรงฆ่าสัตว์ปีก รวมไปถึงระบบการขนส่งไปยังลูกค้า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเป็นหลักโดยมีนักวิจัยเป็นผู้สนับสนุน กลุ่มเกษตรกรสามารถผลิตไก่ขุนตั้งแต่เดือนมีนาคม 2559 - มิถุนายน 2560 ได้ทั้งสิ้น 73,270 ตัว สูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต้นทุนการผลิตไก่ขุนอย่างง่ายของเกษตรกรอยู่ที่ 58.35 บาทต่อกิโลกรัม ได้เพิ่มจำนวนลูกค้าระดับบนเป็น 3 ราย ได้แก่ เดอะมอลล์ ท็อปส์ซูเปอร์มาเก็ต และวิลล่า มาร์เก็ต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเป็นหลักโดยมีนักวิจัยเป็นผู้สนับสนุน กลุ่มเกษตรกรสามารถผลิตไก่ขุนตั้งแต่เดือนมีนาคม 2559 - มิถุนายน 2560 ได้ทั้งสิ้น 73,270 ตัว สูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต้นทุนการผลิตไก่ขุนอย่างง่ายของเกษตรกรอยู่ที่ 58.35 บาทต่อกิโลกรัม ได้เพิ่มจำนวนลูกค้าระดับบนเป็น 3 ราย ได้แก่ เดอะมอลล์ ท็อปส์ซูเปอร์มาเก็ต และวิลล่า มาร์เก็ต และมีจุดจำหน่ายในตลาดชุมชน 31 รายครอบคลุม

¹ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (บ้านหลวง)

² คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน ด้านมาตรฐานการผลิตพบว่า ฟาร์มไก่พันธุ์ได้รับการรับรองการปฏิบัติที่ดีในการเลี้ยงไก่พันธุ์ เกษตรกรเลี้ยงไก่ขุนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดร่างมาตรฐานได้ เนื้อไก่ผ่านการฆ่าและชำแหละในโรงฆ่าที่ได้รับการรับรองการปฏิบัติที่ดี มีการเก็บรักษาและการขนส่งที่มีการควบคุมคุณภาพสินค้าโดยการร่วมมือกับพันธมิตรธุรกิจ ผลการศึกษานี้บ่งชี้ว่ากระบวนการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกร เพิ่มความสามารถในการดำเนินกิจการและลดความเสี่ยงจากการ พังพาลูกค้ารายใหญ่เพียงรายเดียวลงได้

คำสำคัญ: ไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ, ยุทธศาสตร์การผลักดันทางการตลาด, ตลาดระดับบน, ตลาดระดับชุมชน

The sustainable promotion of Pradu-Hangdum chicken farming business of indigenous chicken farmers network in Chomtong district, Chiang Mai province by using market-driven strategies in community level and high-end level

Nopporn Vayuchote, Niti Thiengjanta, Suwit Chotinun, and Somchai Wongsuriyasak

Abstract

The main objective of this study were to planning and producing of indigenous chicken (Pradu Hangdum) of Banluang community enterprise which was affordable to market demand, to enhance the standard production throughout the supply chain, and to increase marketing channel in high-end market, as well as community level. Participatory action research (PAR) was applied in this study. The research target group included Banluang's farmer community enterprise and local government authorities. The project was conducted during January 2016-May 2017. The meeting was conducted since the beginning to explain the project, analyzed SWOT, and generated action plan. The results revealed that the main weakness of the enterprise included the enterprise totally relied on important production factor, day-old chick, from outsources and nearly total meat products were sent to only one high-end customer, which reflected to business risk. In order to resolve these weaknesses, increasing of marking channels inducing high-end level and community level was implemented and the production plan was employed. Moreover, the parent stock farm was constructed in order to produce 1,000 day-old chicks per week for the enterprise's farmers. Moreover, the standard production system was improved. The parent stock farm was audited according to the Good Agricultural Practices (GAP) of chicken parent stock. The improvement of fattening farming practices was promoted according to the draft of GAP in free-range indigenous chicken raising. Furthermore, the community enterprise also collaborated with business partner for slaughtering process in a GMP-certified slaughterhouse, including logistics processes. The activities were driven mainly by the community enterprise which was supported by the researchers. Totally 73,270 fattening chickens were produced during March 2016-June 2017. Crude production cost of fattening chicken was 58.35 Bath per kilogram. For the increasing of marketing channel, there were 3 high-end customer, including The Mall, Tops Supermarket, and Villa Market. In community market, there were 31 selling places cover Chiang Mai, Lamphun, Maehongson, Chiang Rai, Payao, Phrae, and Nan provinces. For the improvement of standard production, the parent stock farm was GAP certified, a majority of fattening chicken farmers could improve their farms, according to the draft GAP, and chickens were slaughtered in GMP certified slaughterhouse

including logistic processes by collaboration with business partner. This study could elucidate that the use of PAR could empower the community enterprise of farmer group, increase of business competitiveness, and reduce business risk from dependence on only one customer.

Key words: Pradu-handum indigenous chicken, marketing-driven strategy, high-end market, community market

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	1
	วัตถุประสงค์งานวิจัย	2
บทที่ 2	ทบทวนเอกสาร	4
บทที่ 3	วิธีการศึกษา	8
บทที่ 4	ผลการศึกษา	10
	สมาชิกของกลุ่มเกษตรกร	10
	การบริหารจัดการกลุ่ม	13
	การจัดการสุขภาพและผลผลิต	18
	การพัฒนากระบวนการผลิตให้เข้าสู่มาตรฐานตลอดห่วงโซ่อุปทาน	24
	การสร้างการรับรู้ด้านเนื้อไก่ประดู่หางดำให้แก่ผู้บริโภคในพื้นที่	29
	การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งในตลาดระดับบน และ ตลาดระดับชุมชน	29
บทที่ 5	วิจารณ์ผลการวิจัย	39
บทที่ 6	สรุปผลงานวิจัย	39
ภาคผนวก		45

สารบัญตาราง

	ตารางที่	หน้า
1	รายชื่อของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร	10
2	ปฏิทินการผลิตของกลุ่มเกษตรกร	17
3	ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร	19
4	ต้นทุนการผลิต ผลตอบแทน และกำไรของเกษตรกร	21
5	โปรแกรมวัคซีนป้องกันโรค	25
6	ข้อกำหนดของ (ร่าง)มาตรฐานการเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระ	26
7	จำนวนช่องทางการจำหน่ายในตลาดระดับบนและการจำหน่ายต่อเดือน	30
8	ปริมาณการขายไก่สดทั้งหมดต่อเดือนของร้านขายเนื้อไก่ เปรียบเทียบกับ ปริมาณซื้อขายไก่สดของกลุ่มเกษตรกร	32

สารบัญภาพ

	ภาพที่	หน้า
1	กรอบแนวคิดการทำงานวิจัยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (บ้านหลวง)	12
2	หลักการในการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในครั้งนี้	14
3	โซ่อุปทานของกระบวนการผลิตไก่ประดู่หางดำของกลุ่มเกษตรกรบ้านหลวง	23
4	รูปแบบการดำเนินธุรกิจ Business model ของวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำบ้านหลวง	28

บทที่ 1

บทนำ

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง หรือไก่บ้าน อยู่คู่กับสังคมชนบทของประเทศไทยเรามาช้านาน แต่อย่างไรก็ตาม แต่ละครัวเรือนจะเลี้ยงจำนวนไม่มากนัก โดยมีไก่พื้นเมือง 10-20 ตัวต่อครัวเรือน ลักษณะการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นแบบปล่อยให้หากินเอง ค่อยๆขยายอาหารตามธรรมชาติ หรืออาจให้อาหารเสริมบ้าง เช่น เศษอาหารหรือปลายข้าว ให้กินเป็นบางครั้ง นอกจากนี้ เนื้อของไก่พื้นเมืองยังเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เนื่องจากมีรสชาติอร่อย มีไขมันน้อยกว่า เนื้อนุ่มกว่าไก่เนื้อ ประกอบอาหารได้หลายอย่าง และราคาแพงกว่าไก่เนื้อที่เลี้ยงในฟาร์ม จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ไก่พื้นเมือง เป็นที่ต้องการของตลาด แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านโดยทั่วไป ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการเลี้ยง และการป้องกันโรคในไก่พื้นเมืองเท่าไรนัก ทำให้ในบางปีที่มีการระบาดของโรคที่รุนแรงในไก่พื้นเมือง แต่เกษตรกรก็ไม่ได้สนใจนัก เนื่องจากหลังเกิดโรคระบาด ก็เริ่มต้นเลี้ยงกันใหม่ แต่หากมีการดูแลเอาใจใส่ด้านการเลี้ยงที่ดี และมีการทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดที่สำคัญแล้ว จะลดปัญหาไก่ตายหรือโรคระบาดไปได้มาก ซึ่งผู้เลี้ยงสามารถขยายจำนวนที่เลี้ยง เพื่อให้เป็นแหล่งรายได้หนึ่งของครอบครัวได้

อย่างไรก็ตาม ไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยงนั้น มีการปล่อยให้ผสมพันธุ์กันเองตามธรรมชาติ ทำให้ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงทั่วไป ไม่ได้คงลักษณะที่เป็นพันธุ์แท้ ดังนั้นคุณลักษณะเด่นประจำพันธุ์นั้นแทบจะไม่ปรากฏ ทำให้ไก่พื้นเมืองนั้นไม่มีความโดดเด่น จึงได้มีการวิจัยการปรับปรุงพันธุ์ไก่ประดู่หางดำซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองของไทย ให้เป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ ซึ่งมีลักษณะทางพันธุกรรมที่ดี และเป็นจุดเด่น กล่าวคือ มีลักษณะเฉพาะของสายพันธุ์ ได้แก่ ขนลำตัวสีดำ ปากสีดำ และแข้งสีดำ (อานวยและคณะ, 2550) ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด และให้ผลผลิตในเชิงเศรษฐกิจที่สูงกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป ทั้งด้านการให้ไข่ น้ำหนักตัวและ นอกจากนี้ ยังสามารถเลี้ยงดูในสภาพการเลี้ยงดูในชนบทได้เป็นอย่างดี โดยทั่วไป ในการผลิตสินค้าเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยนั้น จะมีปริมาณผลผลิตที่ไม่เพียงพอและไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่เป็นที่สนใจของตลาด นอกจากนั้น ยังไม่สามารถต่อรองกับผู้ค้าได้ นอกจากนี้ ในปัจจุบันผู้บริโภคได้ตระหนักถึงความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร ดังนั้น ในระบบการผลิตจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้บริโภคด้วย ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เช่นไก่ประดู่หางดำให้สามารถพัฒนาเป็นอาชีพ มีความยั่งยืน และสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภคได้นั้น จำเป็นต้องมีตลาดรองรับ และเนื้อไก่ที่ผลิตได้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยเนื้อไก่ต้องได้รับการรับรองความปลอดภัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นคือกรมปศุสัตว์

นอกจากนี้ การรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย จะช่วยลดความเสี่ยงทางการตลาด ทำให้มีปริมาณผลผลิตที่มากพอและมีระบบจัดการผลิตที่สามารถควบคุมคุณภาพได้ ตลาดก็จะเปิดกว้างมากขึ้น นอกจากนี้ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยง จากนักวิชาการสู่เกษตรกร ก็สามารถทำได้โดยตรง กลุ่มเป้าหมายและได้ผลดีมากยิ่งขึ้น ย่อมเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพต่อผู้บริโภค ดังนั้น เครือข่ายการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำที่มีอยู่ควรได้รับการขยายออกไปเพื่อสร้างความยั่งยืนและกำกับให้มีรูปแบบการเลี้ยง การจัดการสุขภาพที่เหมาะสม ทั้งนี้การศึกษาวิจัยนั้น ควรดำเนินการในรูปแบบที่เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้

เลี้ยง เป็นผู้ดำเนินการหลัก และมีหน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนในด้านที่เกษตรกรต้องการ เช่นการจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการเรื่องการบันทึกข้อมูล การตลาด เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของหน่วยงานรัฐหลายๆ หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรมปศุสัตว์ มหาวิทยาลัย เพื่อเป้าหมายให้การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำสามารถใช้เป็นอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และเกษตรกรสามารถผลิตไก่ประดู่หางดำยั่งยืนได้ทั้งในระดับเศรษฐกิจพอเพียงและเชิงพาณิชย์ได้อย่างเต็มที่

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำในเขตอำเภอจอมทอง โดยมีสมาชิกทั้งสิ้น 20 ราย เกษตรกรผลิตไก่ขุนในรูปแบบของฟาร์มเลี้ยงปล่อยอิสระแบบการค้า โดยใช้รูปแบบการป้องกันโรคทางชีวภาพและการทำวัคซีนเพื่อป้องกันควบคุมโรคอย่างเข้มงวด โดยมีจำนวนไก่ต่อรายประมาณ 300 - 1,000 ตัว ทั้งนี้เกษตรกรจะซื้อลูกไก่อายุ 1 วันมาจากฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ เพื่อมาเลี้ยงเป็นไก่ขุน โดยส่งไก่มีชีวิตเพื่อจำหน่ายและชำแหละที่โรงฆ่าของบริษัทเบทาโกรภาคเหนือ เกษตรอุตสาหกรรมจังหวัด ซึ่งเป็นโรงฆ่าเอกชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ปีกจากกรมปศุสัตว์ และส่งเนื้อไก่แช่แข็งเพื่อจำหน่ายในตลาดระดับบนทั้งหมด ได้แก่ ห้างพารากอน และร้านภัตตาคารจีนในกรุงเทพมหานคร โดยมีกำลังการผลิตเดือนละกว่า 3,000 ตัว ซึ่งสร้างรายได้ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริมให้แก่เกษตรกรได้อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม การพึ่งตลาดระดับบนเพียงอย่างเดียว อาจไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการผลิต นอกจากนี้อำเภอจอมทอง เป็นอำเภอขนาดใหญ่ และเป็นอำเภอศูนย์กลางของเขตตอนใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นทางผ่านไปยังอำเภออื่นๆ ได้แก่ อำเภอฮอด ดอยเต่า อมก๋อย แม่แจ่ม ของจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน อำเภอแม่สะเรียง สบเมย และอำเภออื่นๆ ในเขตตอนใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน แสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางการตลาดในระดับชุมชนที่สูงมากเนื่องจากมีประชากรอาศัยอยู่ในเขตดังกล่าวเป็นจำนวนมาก และยังมีบริบทไก่พื้นเมือง หากสามารถสร้างโอกาสในการจำหน่ายเนื้อไก่สดในตลาดระดับชุมชนแล้ว ก็น่าจะทำให้เกษตรกรสามารถมีแหล่งจำหน่ายสินค้าเนื้อไก่สดได้อย่างกว้างขวางและสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้อย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรสามารถฆ่าและชำแหละเองได้ โดยเนื้อไก่สดที่ผลิตได้นั้นมีความปลอดภัยทางอาหาร จะทำให้เกิดการสร้างอาชีพได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำโดยการใช้แนวทางการสร้างช่องทางการตลาด ทั้งตลาดระดับบน และตลาดระดับชุมชน จึงควรได้รับการศึกษาเพื่อให้เกิดอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ยั่งยืนของเกษตรกร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวางแผนการเลี้ยงไก่ที่สอดคล้องกับปริมาณความต้องการการบริโภคของตลาดระดับบนและตลาดระดับชุมชน
2. เพื่อพัฒนาการผลิตเนื้อไก่สดประดู่หางดำที่ผลิตโดยกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง อำเภอจอมทอง ให้มีความปลอดภัยทางอาหาร โดยมีคุณภาพเนื้อไก่เป็นไปตามมาตรฐานของกรมปศุสัตว์

3. เพื่อหาช่องทางการจำหน่ายเนื้อไก่สดในตลาดระดับชุมชนและขยายการจำหน่ายในตลาดระดับพื้นที่มีอยู่ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารเชิงสังเคราะห์

ไผ่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำได้รับการวิจัยคัดเลือกตามหลักวิชาการ และพัฒนามาตามขั้นตอน โดยกรมปศุสัตว์ร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2550 ที่ ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ จนได้ฝูงพันธุ์แท้ของไผ่ประดู่หางดำ มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ตรงตามลักษณะประจำพันธุ์คือ เพศผู้ มีสร้อยคอ-หลังสีแดงประดู่, ขน หาง ลำตัว แข็ง ปาก มีสีดำ, ใบหน้า สีแดง ตาสีเหลือง อมน้ำตาล ผิวหนังมีสีขาวอมเหลือง หงอนแก้วเพศเมียมีลักษณะเหมือนเพศผู้ยกเว้นที่ไม่มีขนสร้อยที่คอและหลัง มีสมรรถภาพการผลิตโดยการเลี้ยงในระบบฟาร์มสูงกว่าไผ่พื้นเมืองทั่วไป และสามารถเลี้ยงดูในสภาพการเลี้ยงดูในชนบทได้เป็นอย่างดี (ทวีและคณะ, 2549) มีน้ำหนักตัวที่อายุจำหน่าย (12 และ 16 สัปดาห์) สูงกว่าร้อยละ 30 และผลผลิตไข่ทั้งปีสูงกว่าร้อยละ 40 (อำนาจและคณะ, 2553) สามารถเลี้ยงรอดได้ดีในลักษณะการเลี้ยงของเกษตรกรในหมู่บ้าน มีความเป็นแม่ที่ดีสามารถฟักไข่และเลี้ยงลูกได้เอง ให้จำนวนลูกไผ่สูงกว่าไผ่พื้นเมืองของเกษตรกรกว่าร้อยละ 30 ต่อมาในปีพ.ศ. 2552 สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในการสร้างฟาร์มเครือข่ายผลิตไผ่พันธุ์แท้ เป็นการผลักดันการผลิตไปสู่เกษตรกรเพื่อเป็นการสร้างอาชีพ ความมั่นคง และความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีการพัฒนาระบบการผลิตลูกไผ่จากศูนย์วิจัยฯ เชียงใหม่ ไปให้เกษตรกรที่มีศักยภาพในรูปของเกษตรกรและฟาร์มเครือข่ายไผ่ประดู่หางดำของกรมปศุสัตว์ สร้างเครือข่ายที่มีกำลังการผลิตลูกไผ่กว่าล้านตัวต่อปีและส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มก่อให้เกิดอาชีพที่เกี่ยวกับไผ่พื้นเมืองที่ยั่งยืน ส่งผลให้เกิดเครือข่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้ผลิตพันธุ์ ผู้เลี้ยงไผ่จนถึงผู้จำหน่ายไผ่สดในตลาดชุมชนและร้านอาหาร แม้จะมีในหลายจังหวัด อาทิ เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน แต่ปัจจุบันก็ยังผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้นิยมบริโภคของไผ่พื้นเมือง ด้วยรสชาติที่เฉพาะ อีกทั้งคุณค่าทางโภชนาการที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ดังผลองค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ค่าโปรตีน, ไขมัน, ไตรกลีเซอไรด์ และคลอเรสเตอรอล ในเนื้ออก/สะโพกของไผ่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ 100 กรัม พบปริมาณ 22.5 กรัม, 0.5 กรัม, 0.1 กรัม และ 10.5 มก / 18.9 กรัม, 1.6 กรัม, 4.7 กรัม และ 29.8 มิลลิกรัม เทียบกับของไผ่เนื้อพบปริมาณ 21.6 กรัม, 1.3 กรัม, 0.8 กรัม และ 16.1 มิลลิกรัม/17.8 กรัม, 7.9 กรัม, 7.1 กรัม และ 86.2 มิลลิกรัม (สัญญาชัย และคณะ, 2554) จะเป็นได้ว่าปริมาณโปรตีนไม่มีความแตกต่างกัน แต่ค่าไขมัน ไตรกลีเซอไรด์ และคลอเรสเตอรอลต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในการเลี้ยงในรูปแบบฟาร์มนั้น จะมีลักษณะทางเศรษฐกิจดังนี้คือ เมื่ออายุ 12 สัปดาห์จะมีน้ำหนักตัวผู้ 1357+108 กรัม ส่วนตัวเมียจะมีน้ำหนัก 1091+84 กรัม เมื่ออายุ 16 สัปดาห์ ตัวผู้จะมีน้ำหนัก 1902+151 กรัม ส่วนตัวเมียมีน้ำหนัก 1436+117 กรัม อายุเมื่อให้ไข่ฟองแรกอยู่ที่ 188+17 วัน และผลผลิตไข่ได้ 147+34 ฟอง/แม่/ปี

ส่วนการเลี้ยงในหมู่บ้าน จะมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำกว่าในการเลี้ยงในรูปแบบฟาร์ม กล่าวคือ อายุเมื่อให้ไข่ฟองแรกที่ 225+23 วัน ให้ไข่ 42+16 ฟอง/แม่/ปี แต่หากให้แม่ไผ่ฟักไข่และเลี้ยงลูกเองตามธรรมชาติแล้ว แม่ไผ่จะให้ลูกไผ่ 29+14 ตัว/แม่/ปี

ในการจัดการการเลี้ยง จะแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ การเลี้ยงลูกไก่ การเลี้ยงไก่รุ่น และการเลี้ยงไก่พันธุ์ โดยอำนวยการและคณะ (2553) ได้กล่าวถึงวิธีการเลี้ยงดังนี้

การเลี้ยงลูกไก่ เมื่อลูกไก่แรกเกิด ขนที่คลุมยังเป็นตัวอ่อน ซึ่งป้องกันความหนาวเย็นยังไม่ได้ ดังนั้น จึงต้องมีการให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่จนถึงอายุ 21 วัน ในการกกจะมี 2 วิธีคือ วิธีแรกคือ การกกลูกไก่โดยอาศัยแม่ไก่ ซึ่งเป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติที่ปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่และเลี้ยงลูกไก่ได้เอง โดยแม่ไก่จะใช้เวลาการกกให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่ ซึ่งแม่ไก่จะใช้เวลาเลี้ยงลูกนาน 1-2 เดือน จึงจะหย่าลูกเพื่อกลับไปให้ไข่ใหม่อีกครั้ง ในช่วงกนกนี้หากมีการเสริมอาหารให้แก่ลูกและแม่ไก่เช่น รำหรือปลายข้าว จะทำให้ลูกไก่มีสุขภาพแข็งแรง มีอัตราการเลี้ยงรอดสูง ในการกกวิธีที่สองจะใช้เครื่องกก โดยอุณหภูมิที่เหมาะสมในการกกคือ 32-35 องศาเซลเซียส ใช้เวลากกนาน 14-21 วัน การกกอาจใช้อุปกรณ์มาตรฐาน ซึ่งมีแหล่งให้ความร้อนจากขดลวดไฟฟ้า, ก๊าซ, หรือหลอดไฟฟ้า หรือถ้าไม่มีก็สามารถใช้ให้ลูกไก่อยู่ในกล่องกระดาษและใช้หลอดไฟขนาด 100 วัตต์เป็นแหล่งให้ความร้อนโดยเปิดไฟให้ในเวลาอากาศเย็น และเวลากลางคืน ส่วนตอนกลางวันก็ให้นำลูกไก่ออกมาและนำกล่องกระดาษไปตากให้แห้ง หากพื้นที่ใดไม่มีไฟฟ้าใช้ก็อาจใช้เทียนเจ้าพายุหรือเตาถ่านแทนได้

สำหรับประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหารของไก่พันธุ์แท้ ที่อายุ 0-4, 0-8, 0-12 และ 0-16 สัปดาห์ เท่ากับ 3.7, 2.8, 3.2, และ 3.7 ตามลำดับ ส่วนการเลี้ยงในสภาพหมู่บ้านนั้น ไก่จะมีน้ำหนักตัวเฉลี่ยน้อยกว่าการเลี้ยงในระบบฟาร์มประมาณ 25%

ส่วนการเลี้ยงไก่พันธุ์นั้น ในรูปแบบการเลี้ยงในระบบฟาร์ม ไก่พื้นเมืองจะเริ่มให้ไข่ฟองแรกเมื่ออายุประมาณ 188 วัน แม่ไก่ต้องการอาหาร 80 กรัม/ตัว/วัน ส่วนไก่พ่อพันธุ์นั้นต้องการอาหาร 125 กรัม/ตัว/วัน ในส่วนของพื้นที่การเลี้ยงควรมีขนาด 2-4 ตัวต่อตารางเมตร ในโรงเรือนต้องมีรังไข่ 1 ช่องต่อแม่ไก่ 4 ตัว การผสมพันธุ์จะใช้อัตราส่วนพ่อพันธุ์: แม่พันธุ์เท่ากับ 1:8-10 ส่วนการเลี้ยงในหมู่บ้านนั้นต้องมีโรงเรือนให้ไก่นอนในเวลากลางคืน และภายในโรงเรือนมีรังไข่ 1 ช่องต่อแม่ไก่ 1 ตัว

ในด้านการจัดการอาหารนั้นนั้น ในรูปแบบการเลี้ยงในหมู่บ้าน จะใช้อาหารที่หาได้ในพื้นที่ร่วมกับอาหารที่เหลือจากครอบครัว เช่น รำ ปลายข้าว เศษอาหาร เศษผักต่างๆ เป็นต้น เนื่องจากไก่สามารถหากินอาหารตามธรรมชาติได้เอง เช่น แมลง ปลวก แต่หากเกษตรกรเลี้ยงไก่จำนวนมากขึ้น อาจต้องเสริมอาหารผสมให้กินเพิ่มเติม ส่วนการเลี้ยงในรูปแบบฟาร์ม ไก่จะถูกขังในคอก จำเป็นต้องให้อาหารที่ให้โภชนาครบ หากเป็นเกษตรกรที่เริ่มต้นเลี้ยงใหม่ อาจให้อาหารสำเร็จรูปทางการค้า โดยใช้อาหารไก่ไข่ เนื่องจากไก่พื้นเมืองมีการเจริญเติบโตใกล้เคียงกับไก่ไข่มากกว่าไก่เนื้อ และหากเกษตรกรมีความรู้ความชำนาญแล้ว ก็อาจผสมอาหารเอง

อำนวยการและคณะ (2552) ได้ศึกษาระบบการผลิตและการรับรองพันธุ์ของไก่ประดู่หางดำ 1 ของฟาร์มเครือข่าย จำนวน 2 ฟาร์ม พบว่า ไก่ประดู่หางดำ 1 ที่เลี้ยงโดยฟาร์มเครือข่าย เมื่อไข่ครบ 1 ปี ให้ผลผลิตไข่ 5.2-67.3% และมีอายุให้ไข่สูงสุดที่ 4 สัปดาห์หลังการให้ไข่ และไข่สะสมทั้งปีเท่ากับ 115.5 และ 128.3 ฟองต่อตัวต่อปี มีอัตราการฟักระหว่าง 70-72% ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตลูกไก่เท่ากับ 87.4% และ 79.6% ต่อแม่ไก่ 1 ตัวต่อปี ส่วนการกินอาหารเฉลี่ยอยู่ในช่วง 96.2-98.8 กรัมต่อตัวต่อวัน และต้นทุนการผลิตลูกไก่ต่อตัวเท่ากับ 11.75 และ 12.75 บาท

อำนาจและคณะ (2554) ยังได้ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของไก่ประดู่หางดำ 1 โดยการสร้างการรับรู้ผ่านการจัดประกวดการปรุงอาหารจากไก่ประดู่หางดำทั้งจากเมนูอาหารทางเหนือ และเมนูอาหารยอดนิยม พบว่า อาหารที่ผู้บริโภคนิยมนำไปปรุงอาหารทางเหนือได้แก่ แกงสโตล์ลันนา และยำจิ้นไก่ ส่วนอาหารทางภาคอื่นๆ ได้แก่ ต้มยำไก่ และไก่ทอด ในด้านความพึงพอใจของรสชาติ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก ทั้งนี้ มาลี และคณะ (2554) ได้พัฒนาตำรับอาหารจากไก่ประดู่หางดำพบว่า เมนูที่ได้รับความนิยมและได้พัฒนาเป็นตำรับเมนูมาตรฐาน 10 ตำรับ ได้แก่ ลาบไก่ ข้าวเหลืองจิ้นไก่ ไก่หนึ่งสมุนไพโร ต้มยำกระดูกไก่ แกงอ่อมไก่ แกงฮังเลไก่ ข้าวซอยไก่ หลามไก่ แกงแคไก่ และไก่ย่างน้ำจิ้มมะแขว่น จะเห็นได้ว่า เนื้อไก่พื้นเมืองสามารถประกอบอาหารได้อย่างหลากหลาย

เจลิยว และคณะ (2552) ประเมินความเป็นไปได้ของการผลิตไก่พื้นเมืองในเชิงพาณิชย์ในระดับชุมชน โดยการนำไก่ลูกผสมพื้นเมืองเข้าไปทดแทนไก่ที่ใช้อยู่เดิม ได้แก่ ไก่เนื้อ ไก่ไข่เทศผู้ และไก่สามสาย ผลการศึกษาพบว่า ไก่พื้นเมืองยังเป็นที่ต้องการของตลาดทั่วไปอยู่สูงมาก แต่การผลิตไก่อังนั้นไม่นิยมใช้ไก่พื้นเมือง เนื่องจากไก่พื้นเมืองเติบโตช้า ต้นทุนสูง และไก่พื้นเมืองเมื่อเลี้ยงถึง 2-3 ชั่วโมงจะมีลักษณะที่ไม่น่ากิน ทั้งนี้ วรพลและคณะ (2550) ได้รายงานแนวทางวิจัยที่จะทำให้ไก่บ้านไทยซึ่งเป็นไก่พันธุ์ผสมพื้นเมืองที่มีการผลิตในเชิงพาณิชย์ จะสามารถแข่งขันกับไก่เนื้อได้คือ การผลิตไก่บ้านไทยเพื่อสุขภาพและการหาสารเสริมในอาหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิต ได้มีการศึกษาการเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยการศึกษาวิจัยในการผลักดันให้มีการจำหน่ายในตลาดระดับกลาง และระดับบน ซึ่งสามารถจำหน่ายเนื้อไก่ได้ในราคาสูงขึ้น (ศิริพรและคณะ, 2555) แต่อย่างไรก็ตาม ข้อกำหนดของการนำเนื้อไก่ไปจำหน่ายยังตลาดระดับกลางและระดับบนที่สำคัญนั้นคือ เนื้อไก่จำเป็นต้องผ่านการผลิตที่ได้รับการรับรองความปลอดภัยทางอาหาร โดยฟาร์มต้องได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์ม

ไม่เฉพาะแต่ตลาดระดับกลางและบนเท่านั้น ในส่วนของตลาดระดับล่างซึ่งเป็นตลาดที่ใหญ่และมีสัดส่วนตลาดมากกว่า 80% ก็ยังต้องการเนื้อไก่สดที่มีความปลอดภัยทางอาหาร ปลอดภัยจากเชื้อแบคทีเรียก่อโรคจากอาหาร ที่สำคัญเช่นเดียวกัน ทั้งนี้จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุขในปี 2549 พบว่า มีผู้ป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษ (food poisoning) รวมทั้งสิ้น 135,563 ราย อัตราป่วย 216.47 ต่อประชากรแสนคน แนวโน้มของการป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีอัตราเพิ่มขึ้นจาก 168.46 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2540 เป็น 216.47 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2549 และจากรายงานการเฝ้าระวังของสำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุขพบว่า ว่าตั้งแต่ช่วงวันที่ 1 มกราคม 2556 ถึง 17 เมษายน 2556 พบผู้ป่วย 36339 รายคิดเป็นอัตราป่วย 57.20 คนต่อประชากรแสนคน ทั้งนี้ สาเหตุของการป่วยที่สำคัญคือ เชื้อแบคทีเรียในกลุ่ม วิบริโอ เชื้อซัลโมเนลลา และเชื้อสตาฟฟีโลคอคคัส ตามลำดับ จากรายงานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรคอาหารเป็นพิษ มีความสำคัญทางด้านสาธารณสุข และการผลิตให้อาหารมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

จากสาเหตุดังกล่าว สุวิทย์ และคณะ (2558) ได้ศึกษาและรายงานการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง โดยการพัฒนาการจัดการตลอดห่วงโซ่การผลิต กล่าวคือ การส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระ เน้นในเรื่องการจัดการการควบคุมป้องกันโรค ทั้งการ

ป้องกันโรคทางชีวภาพ และการทำวัคซีน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยการลดต้นทุนโดยการผลิตอาหารสำเร็จรูปเอง และใช้พืชอาหารสัตว์ในท้องถิ่น พบว่า เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ซึ่งพบว่า เนื้อไก่สดที่ผลิตเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพเนื้อไก่ของกรมปศุสัตว์ ส่วนทางด้านการจำหน่าย ได้พัฒนาแผงจำหน่ายไก่สดอนามัย ซึ่งสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภคมากขึ้นในด้านอาหารปลอดภัยได้ นอกจากนี้ การสร้างการรับรู้ ยังเป็นมาตรการอีกอย่างหนึ่งที่สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค สอดคล้องกับอำนาจ และคณะ (2551) ที่ได้รายงานแนวทางการสร้างการรับรู้ไก่ประดู่หางดำ ในกลุ่มผู้บริโภค โดยการใช้ป้ายที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับไก่ติดหน้าร้าน ใช้ถุงพลาสติกบรรจุไก่ที่มีการระบุชื่อพันธุ์ไก่ ซึ่งทำให้ผู้บริโภครู้จักไก่ประดู่หางดำมากขึ้น โดยรู้จักเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.5% ในช่วงก่อนติดป้าย และเพิ่มเป็นรู้จักไก่พันธุ์นี้เพิ่มเป็น 50% หลังจากติดป้ายหน้าร้านและใช้ถุงบรรจุ

นอกจากนั้น การสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับอาหารปลอดภัย จะเป็นการขยายตลาด และสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค โดยอำนาจ และคณะ (2552) ได้รายงานแนวทางการสร้างการรับรู้ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ ในกลุ่มผู้บริโภค โดยการใช้ป้ายที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับไก่ติดหน้าร้าน ใช้ถุงพลาสติกบรรจุไก่ที่มีการระบุชื่อพันธุ์ไก่ ซึ่งทำให้ผู้บริโภครู้จักไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่มากขึ้น โดยรู้จักเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.5% ในช่วงก่อนติดป้าย และเพิ่มเป็นรู้จักไก่พันธุ์นี้เพิ่มเป็น 50% หลังจากติดป้ายหน้าร้านและใช้ถุงบรรจุ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แนวทางการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว ได้ผลในการสร้างการรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การสร้างการรับรู้ในด้านอาหารปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค โดยใช้วิธีดังกล่าว ร่วมกับการจัดกิจกรรมหรือการสัมมนา โดยจัดร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านอาหารปลอดภัย เช่น กระทรวงสาธารณสุข ก็น่าจะกระตุ้นให้ผู้บริโภคได้ตระหนักถึงความสำคัญของอาหารปลอดภัยได้มากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า ในการสร้างระบบอาชีพให้กลุ่มเกษตรกร เพื่อที่จะให้สามารถผลิตเนื้อไก่สดให้จำหน่ายเนื้อไก่ได้อย่างสม่ำเสมอและสร้างรายได้ให้อย่างต่อเนื่องนั้น ต้องมีการผลิตอย่างต่อเนื่อง มีตลาดรองรับที่ชัดเจนในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงตลาดระดับบน ดังนั้น การสร้างตลาดในระดับต่างๆ จะเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เลี้ยงว่าจะสามารถจำหน่ายเนื้อไก่สดได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ควรต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาเนื้อไก่สดให้มีความปลอดภัยทางอาหาร โดยการพัฒนาระบบการผลิต และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ มีความจำเป็นต้องได้รับการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของชุดโครงการพัฒนาระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่มาตรฐานฟาร์ม และโอกาสทางการตลาดอย่างยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมเครือข่าย

1. คัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัย จะทำการเลือกพื้นที่ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เคยดำเนินงานวิจัยการส่งเสริมระบบอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจำตำบลในปีแรก
2. คัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการ โดยใช้เกณฑ์ในการกำหนดคือ เป็นเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการ มีความตั้งใจในการเลี้ยงและร่วมกิจกรรมของกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง เคยเลี้ยงหรือมีโรงเรือนไก่ หรือมีพื้นที่ในการสร้างโรงเรือน และมีเงินทุนในการสร้าง หรือปรับปรุงโรงเรือนให้เป็นไปตามแบบโรงเรือนมาตรฐานที่กำหนด
3. ประชุมกลุ่มเกษตรกรและหน่วยงานรัฐในพื้นที่เพื่อชี้แจงโครงการวิจัยทั้งนี้งานวิจัยนี้จะใช้แนวทางการศึกษาแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research)

การวางแผนและการจัดการการเลี้ยงและการผลิตเนื้อไก่ของกลุ่มเกษตรกร

4. ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลปริมาณการผลิตไก่ของกลุ่มเกษตรกรในช่วงที่ผ่านมา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจำหน่ายเนื้อไก่แช่แข็งของกลุ่มเกษตรกรในแต่ละเดือน
5. สำรวจปริมาณร้านไก่สดในตลาดชุมชนในอำเภอจอมทอง ดอยหล่อ ฮอด อมก๋อย และแม่แจ่มของจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สะเรียง ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอบ้านโฮ่ง เวียงหนองล่องของจังหวัดลำพูน และเก็บข้อมูลปริมาณการจำหน่ายในแต่ละวันของแต่ละแผงโดยการสัมภาษณ์เจ้าของแผงจำหน่ายไก่สด
6. จัดทำปฏิทินการบริโภคเนื้อไก่ในแต่ละเดือน แต่ละช่วงเทศกาล
7. วิเคราะห์ปริมาณการผลิตของกลุ่มเกษตรกร และวางแผนการผลิตไก่ขุนให้สอดคล้องกับปริมาณการบริโภค
8. ให้เกษตรกรปรับปรุงฟาร์มเลี้ยงไก่ขุน ตามข้อกำหนดร่างมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง แบบเลี้ยงกึ่งปล่อยอิสระของกรมปศุสัตว์ และเจ้าหน้าที่วิจัยเข้าไปติดตามการปรับปรุงฟาร์มจนผ่านข้อกำหนดหลักจึงจะอนุญาตให้นำลูกไก่มาเลี้ยง
9. ซื้อลูกไก่อายุ 1 วันจากฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ เพื่อมาเลี้ยงเป็นไก่ขุน ในการจัดการการเลี้ยงจะเน้นการป้องกันควบคุมโรคทางชีวภาพ การทำวัคซีน และการลดต้นทุนการผลิตโดยใช้พืชอาหารสัตว์ทดแทน ตามผลการศึกษาที่ได้จากโครงการวิจัย “การพัฒนาระบบการผลิตไก่พื้นเมืองเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและการผลิตเนื้อไก่ที่ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค”

การหาช่องทางจำหน่ายเนื้อไก่สดในตลาดระดับชุมชน และการขยายตลาดระดับบน

10. ติดต่อแผงจำหน่ายไก่สดในพื้นที่ เพื่อเจรจาขายและส่งไก่สดไปจำหน่าย
11. สร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภค เช่น การติดป้ายประชาสัมพันธ์เนื้อไก่สดประจำตำบลตามตลาดสด การออกโฆษณาตามวิทยุชุมชน

12. ออกแบบและมอบป้ายเนื้อไก่สดอนามัยให้แก่แผงจำหน่าย เพื่อสร้างเครือข่ายแผงไก่สดในพื้นที่ และช่วยส่งเสริมและสร้างโอกาสทางการตลาด
13. ในด้านตลาดระดับบน ได้แก่ ห้างพารากอน และภัตตาคารจีน จะทำการเจรจากับผู้ซื้อเพื่อวางแผนและประมาณการจัดซื้อและการขายตลอดปี โดยเจรจากับทั้งตลาดที่มีอยู่ และตลาดใหม่ๆ เช่น ร้านค้าของโครงการหลวง ร้านค้าของกรมปศุสัตว์ เป็นต้น
14. จัดทำตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับตลาด ทั้งตลาดชุมชนและตลาดระดับบน โดยเป็นตราสินค้าที่บ่งบอกข้อมูลที่ครอบคลุมถึงความปลอดภัยทางอาหาร การตรวจสอบย้อนกลับ อุตลักษณ์ของไก่ประดู่หางดำ การเลี้ยงแบบกึ่งปล่อยอิสระ และความเป็นเกษตรกรขนาดเล็ก

การวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัย

15. ข้อมูลจากการบันทึก จะถูกนำมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพการผลิตของไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ของเครือข่าย โดยเปรียบเทียบผลการเลี้ยงกับประสิทธิภาพการผลิตตามศักยภาพของสายพันธุ์ วิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลตอบแทนจากการเลี้ยงไก่ รวมถึงข้อมูลทางสังคม ได้แก่ ความสุข ความพึงพอใจจากการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ และการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย
16. ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ร่วมกับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ที่ร่วมงานวิจัย เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางการแก้ไขในการพัฒนาเครือข่ายระบบการผลิตไก่ประดู่หางดำให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างได้ผล และทำการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการเครือข่าย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธี content analysis ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ จะวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในรูปแบบความถี่ และร้อยละ
17. เขียนรายงานการวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

1. สมาชิกของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำของอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มต้นจากการให้ความสนใจของเกษตรกรในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเป็นอาชีพ โดยได้รวมตัวกันและจัดทำเป็นข้อเสนอโครงการวิจัยในชุดโครงการวิจัย “ระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน” แต่ต่อมาในปีที่สอง ไม่ได้มีการขอเสนอโครงการวิจัย แต่ก็มีเลี้ยงกันอย่างต่อเนื่อง และในปีที่ 3 ก็ยังมีการดำเนินการเลี้ยง และมีการดำเนินการวิจัยภายใต้ชุดโครงการ “การพัฒนาระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ สู่มาตรฐานฟาร์ม และโอกาสทางการตลาด” ทั้งนี้ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินการในปีที่ 3 ไว้คือ

1. เป็นเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการ มีความตั้งใจในการเลี้ยงและร่วมกิจกรรมของกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง
2. เคยเลี้ยงหรือมีโรงเรือนไก่ หรือมีพื้นที่ในการสร้างโรงเรือน
3. มีเงินทุนในการสร้าง หรือปรับปรุงโรงเรือนให้เป็นไปตามแบบโรงเรือนมาตรฐานที่กำหนด

โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการในช่วงแรก (2556) จำนวน 15 ราย ต่อมาเกษตรกรสนใจและเข้าร่วมโครงการมากขึ้น และเพิ่มจำนวนสมาชิกกลุ่มเป็น 25 ราย ได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (บ้านหลวง) โดยมีรายชื่อดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อของกลุ่มเกษตรกรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (บ้านหลวง)

ลำดับ	รายชื่อ	หมายเหตุ
1	นายคำ มะหิงสา	สมาชิกเดิม
2	นางสาวนิจ ทองก้อนสิงห์	สมาชิกเดิม
3	นางอมรรัตน์ วงศ์เทพ	สมาชิกเดิม
4	นายสวาท แก้วสิทธิ์	สมาชิกเดิม
5	นายเลิศ จันทิมา	สมาชิกเดิม
6	นางอุษา ดั่งเขี้ยว	สมาชิกเดิม
7	สท. ปัญญา ลำยู	สมาชิกเดิม
8	นายยุทธ ดั่งเขี้ยว	สมาชิกเดิม
9	นายนิติ เทียงจันตา	สมาชิกเดิม
10	นายเมธี บุญเมือง	สมาชิกเดิม
11	นายอินคำ เตจจะวันโน	สมาชิกเดิม
12	นายธน รินใจ	สมาชิกเดิม
13	นางดวงดี ไผ่นันตา	สมาชิกเดิม

14	นางสาวณิชาภัทร มะหิงสา	สมาชิกเดิม
15	นายสมพงษ์ โพธิ์เกตุ	สมาชิกเดิม
16	นายจันทา ด้วงเขียว	สมาชิกใหม่
17	นายพล หมื่นใจ	สมาชิกใหม่
18	นายสะอาด แสงผล	สมาชิกใหม่
19	นายดิเรก เงินคำคง	สมาชิกใหม่
20	นางจันทร์สม นันทาเป็ง	สมาชิกใหม่
21	นางสาวหนึ่งฤทัย ลุนละวัน	สมาชิกใหม่
22	นางสวณันท์นภัส สุขเปียง	สมาชิกใหม่
23	นางกาญจนา ปินตาคง	สมาชิกใหม่
24	นายศรียรรณ อุดนะวงศ์	สมาชิกใหม่
25	นายสมชาย ก้อนทองสิงห์	สมาชิกใหม่

ในช่วงก่อนเริ่มต้นของโครงการวิจัย ได้มีการประชุมระหว่างนักวิจัยและกลุ่มเกษตรกร เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานในปีที่ 3 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพและพึ่งพาตนเองได้ และได้มีการพัฒนากรอบแนวคิดการดำเนินงานตั้งแต่ช่วงแรก เพื่อให้เป็นแผนการดำเนินงานทั้งหมดของโครงการวิจัย ซึ่งผลการพัฒนากรอบแนวคิดการทำงานแสดงดังภาพที่ 1

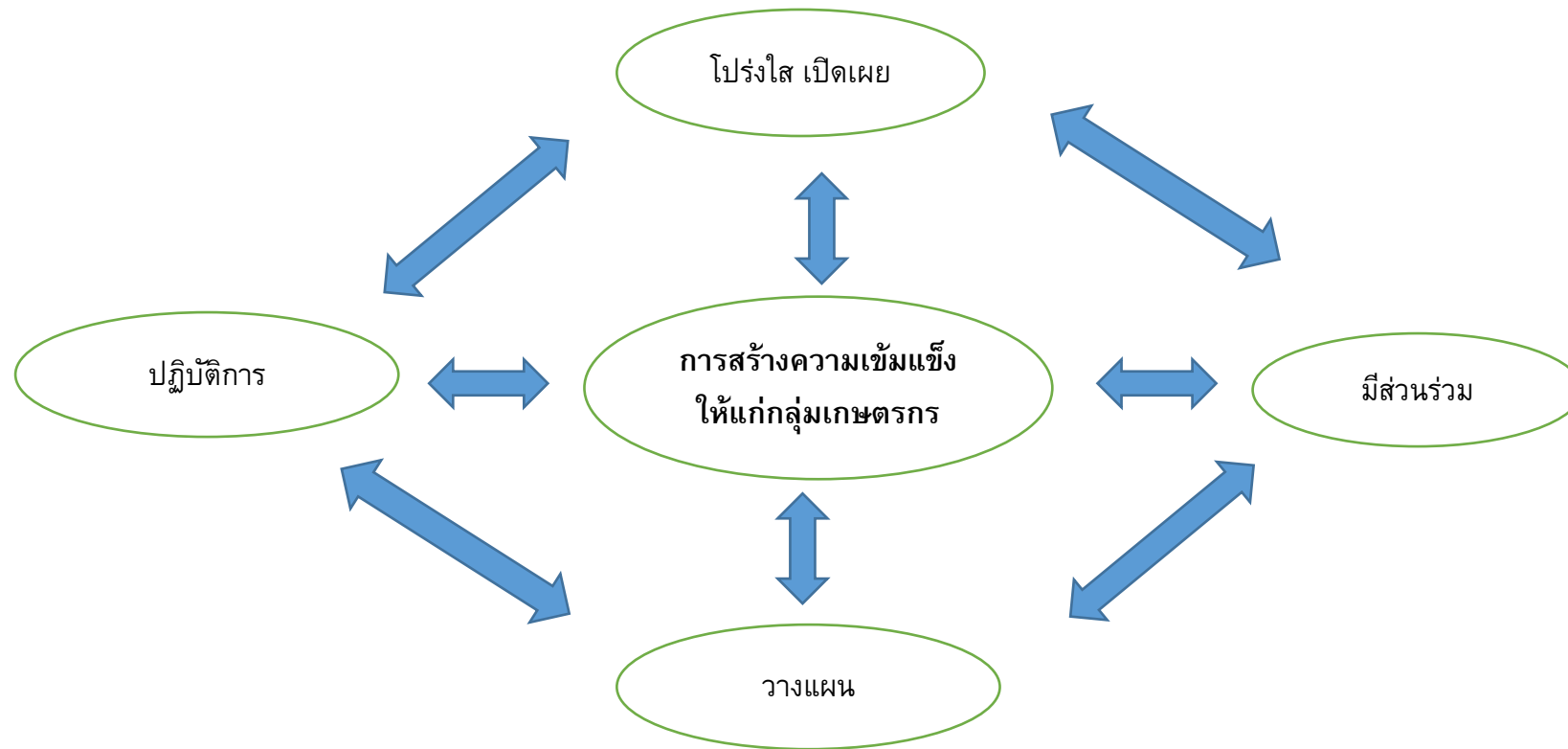
ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการทำงานวิจัยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (บ้านหลวง)

โดยกลุ่มได้มีการตั้งเป้าหมายของกลุ่มว่า จะต้องเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินการได้เอง โดยมีนักวิจัยเป็นผู้สนับสนุน สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพหลักได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการสร้างช่องทางการจำหน่าย ทั้งในตลาดชุมชนและตลาดระดับบน

2. การบริหารจัดการกลุ่ม

รูปแบบการดำเนินงานศึกษาวิจัย

เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรมีการทำงานที่ชัดเจน เข้มแข็ง และการดำเนินงานโดยเกษตรกรเอง ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ใช้แนวทางของการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Participatory action research, PAR) โดยเกษตรกรจะเป็นผู้ดำเนินงานหลัก แต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มอย่างชัดเจน ทั้งประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เหรัญญิก และผู้ประสานงานกลุ่ม โดยมีนักวิจัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ช่วยแก้ไขหากเกิดปัญหาและอุปสรรค นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งจะทำให้รูปแบบการทำงานเป็นลักษณะของกลุ่มเกษตรกรเป็นหลักได้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 แสดงหลักการในการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในครั้งนี้

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของกลุ่ม

ก่อนดำเนินงานนั้น ทางกลุ่มเกษตรกรและนักวิจัยเห็นว่า เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ของกลุ่ม และให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและแผนการ ต้องมีการวิเคราะห์จัดแจง จุดอ่อน โอกาส และ ภาวะคุกคาม ซึ่งจากการประชุมกลุ่มเกษตรกร ได้ข้อสรุปของการวิเคราะห์ดังนี้

จุดแข็ง

1. กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีประสบการณ์ในการเลี้ยง สามารถผลิตไก่ขุนได้อย่างต่อเนื่อง
2. มีตลาดระดับบนรองรับ โดยเฉพาะตลาดกรุงเทพ

จุดอ่อน

1. ต้องพึ่งพาตลาดระดับบนทั้งหมด
2. ต้องซื้อลูกไก่จากฟาร์มผลิตพันธุ์เพื่อมาเลี้ยงเป็นไก่ขุน หากฟาร์มผลิตพันธุ์ไม่สามารถส่งลูกไก่ให้ได้ ก็จะทำให้ระบบการผลิตขาดความต่อเนื่องทันที
3. ไม่มีโรงฆ่าชุมชนที่ได้มาตรฐานในพื้นที่

โอกาส

1. ไก่พื้นเมือง ยังมีความต้องการการบริโภค โดยเฉพาะในพื้นที่อีกมาก
2. ตลาดชุมชน ยังมีความต้องการอีกมาก

ภาวะคุกคาม

1. ภาวะโรคระบาด โดยเฉพาะปัญหาโรคสำคัญ ได้แก่ โรคกัมโบโร และนิวคาสเซิล
2. โครงการของรัฐบาล ที่ซื้อลูกไก่พื้นเมืองจากแหล่งฟาร์มผลิตพันธุ์แห่งเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาลูกไก่ขาดแคลน
3. ไก่พื้นเมือง จากบริษัทอื่นๆ เข้ามาแย่งส่วนแบ่งทางการตลาด

และเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรมีการทำงานที่ชัดเจน เข้มแข็ง และการดำเนินงานโดยเกษตรกรเอง ใน การศึกษารั้วนี้จึงได้ใช้แนวทางของการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Participatory action research, PAR) โดยเกษตรกรจะเป็นผู้ดำเนินงานหลัก โดยมีนักวิจัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำและให้ คำปรึกษา ช่วยแก้ไขหากเกิดปัญหาและอุปสรรค

การวางแผนการผลิต

ทางกลุ่มได้วางแผนในการผลิตไก่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีไก่ขุนออกจำหน่ายได้ทุกสัปดาห์ จึงได้ วางแผนซื้อลูกไก่เข้ามาเลี้ยงทุกสัปดาห์เช่นกัน โดยกำลังการผลิตของปีที่ผ่านมา และเกษตรกรสามารถ ปฏิบัติได้ และเหมาะสมกับเวลา พื้นที่ของเกษตรกร จะอยู่ที่สัปดาห์ละ 1,000 ตัว จึงได้มีการวางแผน จองซื้อลูกไก่ระยะยาวกับฟาร์มผลิตพันธุ์ในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ บ้านสวนแพรฟาร์ม

แต่อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานมีปัญหาขาดแคลนลูกไก่ เนื่องจากทางรัฐบาลมีโครงการ ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจวบตามดำเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งในทุกครัวเรือน โดยการแจกลูกไก่

ให้เกษตรกรในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน ซึ่งบ้านสวนแพร์ฟาร์ม เป็นเครือข่ายฟาร์มของกรมปศุสัตว์ซึ่งผลิตลูกไก่ให้แก่กรมปศุสัตว์ เพื่อนำไปแจกจ่ายให้เกษตรกรในโครงการดังกล่าว ทำให้มีปริมาณลูกไก่ไม่เพียงพอที่จะจำหน่ายให้แก่เกษตรกร ในโครงการวิจัยนี้ ทางกลุ่มจึงได้มีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยการติดต่อซื้อลูกไก่ลูกผสมพื้นเมืองจากฟาร์มแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี จำกัด ทั้งนี้ แผนการซื้อลูกไก่เข้ามาเลี้ยง และปริมาณที่ซื้อจริง แสดงดังตารางที่ 2 ซึ่งพบว่า ทางกลุ่มได้มีการนำไก่มาเลี้ยง สูงกว่าแผนที่ได้วางไว้

ตารางที่ 2 แสดงปฏิทินการผลิตของกลุ่มเกษตรกร

เดือน	จำนวนที่ วางแผน	จำนวนที่นำเข้ามาเลี้ยงจริง	แหล่งที่มาของลูกไก่
มีนาคม 2559	4,000	700	บ้านสวนแพรฟาร์ม
เมษายน 2559	4,000	5,900	ไก่อูผสมจากชลบุรี
พฤษภาคม 2559	4,000	3,000	ไก่อูผสมจากชลบุรี
มิถุนายน 2559	4,000	7,000	ไก่อูผสมจากชลบุรี
กรกฎาคม 2559	4,000	2,500	คณะเกษตรศาสตร์ มช.
สิงหาคม 2559	4,000	3,000	วีระพงษ์ฟาร์ม
กันยายน 2559	4,000	3,100	วีระพงษ์ฟาร์ม และบ้านสวนแพรฟาร์ม
ตุลาคม 2559	4,000	3,600	วีระพงษ์ฟาร์ม
พฤศจิกายน 2559	4,000	4,800	วีระพงษ์ฟาร์ม
ธันวาคม 2559	4,000	5,000	วีระพงษ์ฟาร์ม
มกราคม 2560	4,000	5,000	วีระพงษ์ฟาร์ม
กุมภาพันธ์ 2560	4,000	6,000	วีระพงษ์ฟาร์ม
มีนาคม 2560	4,000	6,000	วีระพงษ์ฟาร์ม
เมษายน 2560	4,000	6,000	วีระพงษ์ฟาร์ม จ.เชียงใหม่ และกฤษฎาฟาร์ม จ.ลำพูน
พฤษภาคม 2560	4,000	6,870	นิติฟาร์ม จ.เชียงใหม่ และกฤษฎาฟาร์ม จ.ลำพูน
มิถุนายน 2560	4,000	4,800	นิติฟาร์ม จ.เชียงใหม่ และกฤษฎาฟาร์ม จ.ลำพูน
รวม	64,000	73,270	นิติฟาร์ม จ.เชียงใหม่ และกฤษฎาฟาร์ม จ.ลำพูน

เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม

ทางกลุ่มได้มีการวางแผนการจัดทำเงินทุนของกลุ่ม โดยการหัก 5% ของผลตอบแทนจากการขายไก่ของสมาชิก เข้าเป็นกองทุนของกลุ่ม โดยขณะนี้ กลุ่มมีเงินทุนของกลุ่มจำนวน 200,000 บาท โดยเงินทุนนี้มีวัตถุประสงค์ในการใช้ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของกลุ่ม นอกจากนี้ กลุ่มยังได้ร่วมกับสหกรณ์เพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อหาแหล่งเงินกู้ให้แก่กลุ่มเกษตรกร โดยได้รับวงเงินกู้จำนวน 2,000,000 บาท เพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถกู้เงินเพื่อเป็นแหล่งทุนในการเลี้ยงไก่ แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ยังไม่มีเกษตรกรรายใดที่กู้เงินดังกล่าว

3. การจัดการสุขภาพและผลผลิต

การบันทึกข้อมูล

เพื่อให้เกษตรกรสามารถบันทึกข้อมูลได้ง่าย และนักวิจัยได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิต จึงได้มีการออกแบบใบสรุปผลการเลี้ยงที่ง่าย ไม่ยุ่งยากให้แก่เกษตรกร โดยกำหนดให้เกษตรกรต้องส่งใบสรุปผลการเลี้ยงให้แก่กลุ่มทุกครั้ง เพื่อใช้ในการเบิกจ่ายเงินค่าขายไก่ขุน ทำให้เกษตรกรต้องบันทึกและส่งทุกครั้ง ซึ่งส่งผลดีทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง และได้ข้อมูลทุกคน ทั้งนี้ได้มีโครงการวิจัยอื่นๆ ที่นำไปประยุกต์ใช้ด้วยเช่นกัน ได้แก่ งานวิจัยที่ได้ดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

ประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร

ได้มีการวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน กำไรของเกษตรกรแต่ละราย ในช่วงเดือน พฤศจิกายน 2558 จนถึง กรกฎาคม 2559 จำนวน 24 ฝูงจากใบสรุปผลการเลี้ยง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งพบว่า ระยะเวลาเลี้ยงโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 96.04 วัน น้ำหนักเฉลี่ย 1.49 กิโลกรัม และมีอัตราการตายและคัดทิ้งค่อนข้างสูง คือ 9.67% และมีค่าแตกต่างกันค่อนข้างมากในเกษตรกรแต่ละราย จากการเข้าไปตรวจเยี่ยมเกษตรกรพบว่า สาเหตุการตายส่วนใหญ่ เกิดในช่วงการกกลูกไก่ ซึ่งมีสาเหตุทั้งจากคุณภาพลูกไก่ไม่ดี โดยพบว่ามี การตายวันแรกสูงและมีไก่พิการปนมาด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรที่มีความเสียหายสูงจะมีการจัดการการกกลูกไก่ที่ยังไม่เหมาะสม ทำให้ไก่ไม่แข็งแรง และตายในช่วงการกก ทั้งนี้ข้อมูลการผลิตแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 4 จะแสดงต้นทุนการผลิตทั้งหมด ทั้งด้านลูกไก่ ค่าอาหารผสมสำเร็จรูป ค่าอาหารทดแทน เช่น กากถั่ว รำละเอียดที่ใช้ผสมกับอาหารผสมสำเร็จรูป ค่ายาและวัคซีน ค่าแกลสในการกกลูกไก่ เป็นต้น เงินที่ได้รับจากการขายไก่ทั้งหมด และกำไรเฉลี่ยต่อตัว ซึ่งพบว่า ค่าเฉลี่ยของกำไรต่อตัวไก่ 1 ตัวเท่ากับ 28.95 บาท ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า ต้นทุนของอาหารผสมสำเร็จรูปยังสูงอยู่ ดังนั้นถ้าหากว่าสามารถลดการใช้อาหารผสมลงได้ และใช้พืชอาหารสัตว์อื่นๆ หรือวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นทดแทน น่าจะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงได้อีก

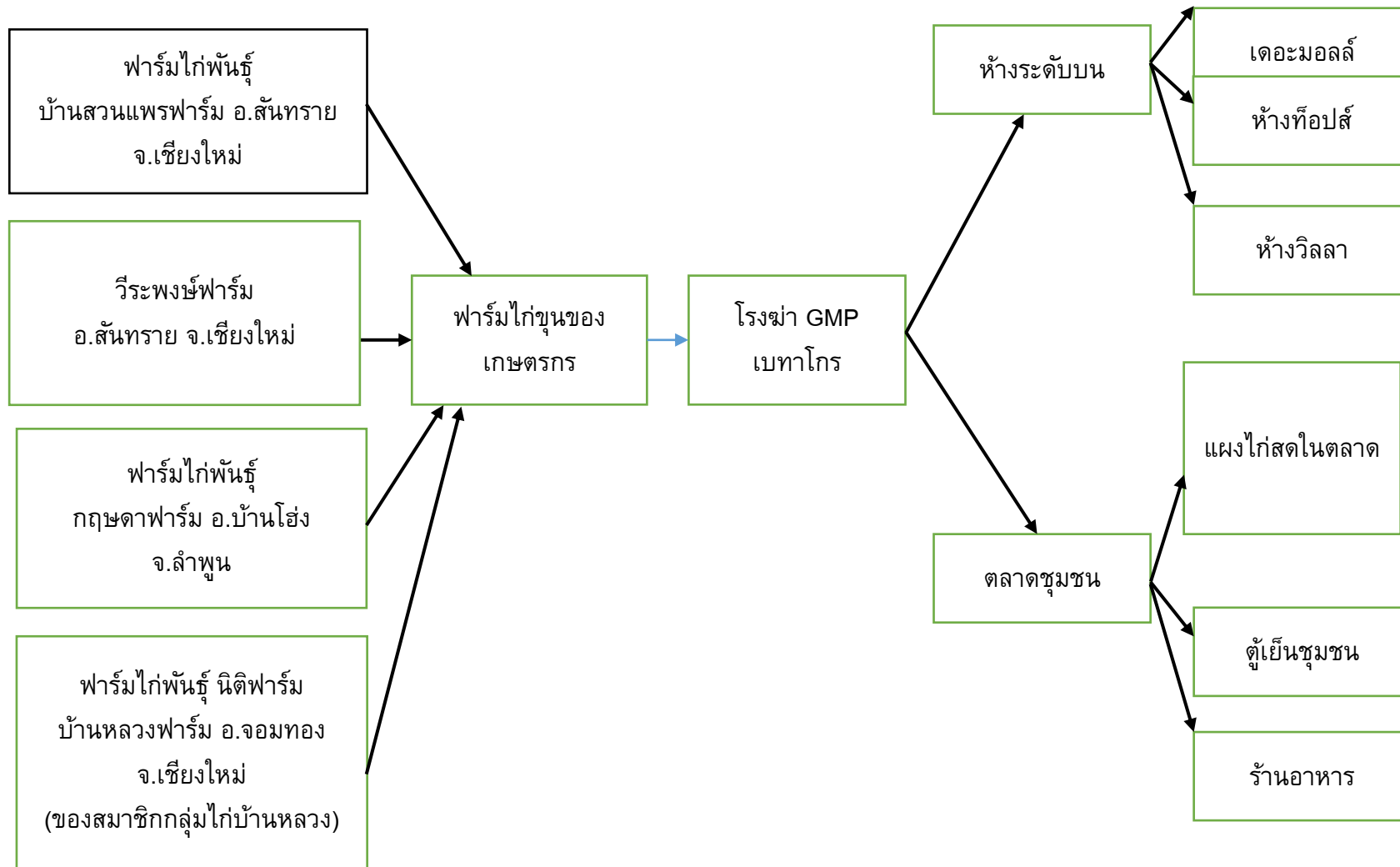
ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลการผลิตของเกษตรกร

ลำดับที่	รายชื่อเกษตรกร	จำนวนไก่เริ่มเลี้ยง	จำนวนไก่จับออก	อัตราการตาย	ระยะเวลาเลี้ยง	น้ำหนักเฉลี่ย (กก.)
1	นายคำ มะหิงสา	700	656	6.29	100	1.53
2	นางเสาวนิจ ทองก้อนสิงห์	800	728	9.00	91	1.48
3	นางอมรรัตน์ วงศ์เทพ	500	459	8.20	92	1.52
4	นายสวาท แก้วสิทธิ์	800	614	23.25	91	1.45
5	นายเลิศ จันทิมา	1,400	1386	1.00	84	1.35
6	นางอุษา ด้วงเขี้ยว	1,220	1112	8.85	110	1.77
7	สท. ปัญญา ลำยู	600	562	6.33	99	1.50
8	นายยุทธ ด้วงเขี้ยว	800	637	20.38	82	1.38
9	นายนิติ เทียงจันตา	2,000	1972	1.40	61	1.38
10	นายสวาท แก้วสิทธิ์	200	195	2.50	82	1.53
11	นายเมธี บุญเมือง	1,000	997	0.30	80	1.35
12	นายอินคำ เตจจะวันโน	1,000	959	4.10	89	1.79
13	นายสวาท แก้วสิทธิ์	600	335	44.17	99	1.41
14	นางอมรรัตน์ วงศ์เทพ	800	735	8.13	92	1.53
15	นางอมรรัตน์ วงศ์เทพ	750	693	7.60	96	1.36
16	สท. ปัญญา ลำยู	600	560	6.67	96	1.46
17	นายคำ มะหิงสา	1,650	1609	2.48	107	1.48
18	นายเลิศ จันทิมา	1,400	1300	7.14	120	1.65

19	นายนิติ เทียงจันตา	2,000	1880	6.00	136	1.77
20	นายอินคำ เตจ๊ะวันโน	800	779	2.63	113	1.04
21	สท. ปัญญา ลำยู	600	548	8.67	96	1.54
22	นางอุษา ด้วงเขียว	1,220	1112	8.85	113	1.77
23	นายสวาท แก้วสิทธิ์	800	614	23.25	91	1.45
24	นายธน รินใจ	1,000	850	15.00	85	1.35
	ค่าเฉลี่ย	23,240	20,636	9.67	96.04	1.49

ตารางที่ 4 แสดงต้นทุนการผลิต ผลตอบแทน และกำไรของเกษตรกร

ลำดับ ที่	รายชื่อเกษตรกร	รายจ่าย					รวมต้นทุน ทั้งหมด	รายได้รวม	ผลตอบแทน	กำไร/ ตัว
		ลูกไก่	อาหารผสม	อาหารเสริม	ยาและวัคซีน	อื่นๆ				
1	นายคำ มะหิงสา	14,000	42,577	1,560	650	0	58,787	85,459.00	26,672	40.66
2	นางเสาวนิจ ทองก้อนสิงห์	16,000	50,300	1,800	600	1,900	70,600	92,310.00	21,710	29.82
3	นางอมรรัตน์ วงศ์เทพ	10,000	31,740	0	600	0	42,340	59,487.25	17,147	37.36
4	นายสวาท แก้วสิทธิ์	16,000	58,770	5,333	600	0	80,703	75,533.55	-5,169	-8.42
5	นายเลิศ จันทิมา	28,000	74,700	1,600	1,200	6,400	111,900	159,497.75	47,598	34.34
6	นางอุษา ตัวงเขี้ยว	24,400	109,050	0	1,200	2,500	137,150	167,127.00	29,977	26.96
7	สท. ปัญญา ลำยู	1,200	44,640	3,810	600	800	51,050	71,616.00	20,566	36.59
8	นายยุทธ ตัวงเขี้ยว	16,000	36,152	3,500	600	420	56,672	74,465.01	17,793	27.93
9	นายนิติ เทียงจันตา	40,000	94,930	0	1,200	800	136,930	231,965.00	95,035	48.19
10	นายสวาท แก้วสิทธิ์	4,000	6,316	0	600	0	10,916	25,313.00	14,397	73.83
11	นายเมธี บุญเมือง	20,000	47,742	0	1,200	0	68,942	114,095.50	45,154	45.29
12	นายอินคำ เตจะวันโน	20,000	69,490	0	600	0	90,090	145,945.00	55,855	58.24
13	นายสวาท แก้วสิทธิ์	12,000	31,446	0	0	0	43,446	40,052.00	-3,394	-10.13
14	นางอมรรัตน์ วงศ์เทพ	15,200	46,332	180	600	0	62,312	96,126.00	33,814	46.01
15	นางอมรรัตน์ วงศ์เทพ	14,250	44,466	2,200	600	0	61,516	80,087.00	18,571	26.80
16	สท. ปัญญา ลำยู	12,000	35,776	2,200	600	0	50,576	69,368.50	18,793	33.56
17	นายคำ มะหิงสา	32,540	130,768	6,580	1,650	0	171,538	203,070.00	31,532	19.60
18	นายเลิศ จันทิมา	28,000	110,430	6,700	1,200	0	146,330	182,070.00	35,740	27.49

ภาพที่ 3 แสดงโซ่อุปทานของกระบวนการผลิตไก่ประดู่หางดำของกลุ่มเกษตรกรบ้านหลวง

ภาพที่ 4 แสดงรูปแบบการดำเนินธุรกิจ Business model ของวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำบ้านหลวง

การป้องกันควบคุมโรคโดยใช้วัคซีน

เนื่องจากการเลี้ยงในช่วงปีแรกของการดำเนินงานวิจัย กล่าวคือ ปี พ.ศ. 2556 เกษตรกรพบปัญหาการระบาดของโรคกัมโบโร ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมาก โดยมีอัตราการตายสูงถึง 60% ทำให้เกษตรกรต้องประสบปัญหาขาดทุน จึงได้มีการกำหนดโปรแกรมวัคซีนที่สอดคล้องกับโรคระบาดที่สำคัญที่พบในพื้นที่ ได้แก่ โรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อ และโรคกัมโบโร โดยกลุ่มเกษตรกรได้ซื้อวัคซีนจากบริษัทผู้จำหน่ายวัคซีนในประเทศไทย และเก็บเป็นศูนย์ยาและเวชภัณฑ์ของกลุ่ม และขายให้แก่สมาชิกในราคาต้นทุน และเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงยาและวัคซีนได้ง่ายขึ้น โดยโปรแกรมวัคซีน แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงโปรแกรมวัคซีนป้องกันโรค

วัคซีน	อายุไก่ (วัน)	วิธีการทำ
นิวคาสเซิล + หลอดลมอักเสบ	3	หยอดตา/จุ่ม
กัมโบโร (Intermediate)	8	หยอดปาก
กัมโบโร (mild strain)	16	หยอดปาก
นิวคาสเซิล + หลอดลมอักเสบ	24	หยอดตา/จุ่ม
นิวคาสเซิล + หลอดลมอักเสบ	38	หยอดตา/จุ่ม

4. การพัฒนาระบบการผลิตให้เข้าสู่มาตรฐานตลอดห่วงโซ่อุปทาน

การพัฒนาระบบการผลิต ประกอบด้วย ฟาร์มผลิตพันธุ์ ฟาร์มไก่ขุน โรงฆ่าและชำแหละ แผงจำหน่ายไก่สด และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ทางกลุ่มได้มีการพัฒนาตลอดโซ่อุปทานดังแสดงดังภาพกรอบแนวคิด (Conceptual framework) ของการผลิตดังนี้

การพัฒนาฟาร์มไก่พันธุ์

ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในปีที่ 1 และช่วงเริ่มต้นของการศึกษาวิจัยนี้ ได้ซื้อลูกไก่พันธุ์มาจากฟาร์มเครือข่ายผลิตพันธุ์ของกรมปศุสัตว์ ได้แก่ บ้านสวนแพรฟาร์ม วีรพงษ์ฟาร์ม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ และกฤษดาฟาร์ม อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน ซึ่งเป็นฟาร์มที่ได้รับการรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในฟาร์มไก่พันธุ์จากกรมปศุสัตว์แล้ว (Good Agricultural Practices, GAP) ซึ่งเป็นการรับรองว่า ลูกไก่ที่ซื้อมาเลี้ยง มาจากฟาร์มระดับมาตรฐานของกรมปศุสัตว์

อย่างไรก็ตาม จากผลของ SWOT analysis แล้วพบว่า การที่กลุ่มซื้อไก่พันธุ์จากฟาร์มเครือข่ายเพียงอย่างเดียว อาจส่งผลกระทบต่อระยะยาวของกลุ่ม เนื่องจากต้องพึ่งพาฟาร์มผลิตพันธุ์ภายนอกกลุ่มตลอดเวลา กลุ่มจึงได้สร้างฟาร์มไก่พันธุ์ของกลุ่มขึ้นมาเอง โดยนายนิติ เทียงจันตา สมาชิกของกลุ่ม ซึ่งได้สร้างฟาร์มไก่พ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำสายพันธุ์แท้ขึ้นมา และได้เริ่มให้ผลผลิตผลิตลูกไก่ในช่วง

เดือนมิถุนายน 2560 นี้ ซึ่งได้สร้างและพัฒนาฟาร์มตามข้อกำหนดของ GAP ฟาร์มไก่พันธุ์ของกรมปศุสัตว์ และได้รับการรับรอง GAP จากกรมปศุสัตว์แล้ว

การพัฒนาฟาร์มไก่ชน ตามรูปแบบของร่างมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ

ในรูปแบบการเลี้ยงของเกษตรกร จะเป็นการเลี้ยงในระดับฟาร์ม โดยมีจำนวนไก่ต่อโรงเรือน ตั้งแต่ 500-1,000 ตัว และเลี้ยงแบบปล่อยอิสระ โดยใช้แนวทางการป้องกันควบคุมโรคในไก่พื้นเมืองที่ดีของกรมปศุสัตว์ และตามข้อกำหนดของร่างมาตรฐานการเลี้ยงไก่ปล่อยอิสระ ที่พัฒนาโดยสุวิทย์และคณะ (2557) ซึ่งได้มีการกำหนดให้เกษตรกรปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และมีการประเมินโดยใช้แบบประเมิน แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยปัญหาการขาดแคลนลูกไก่ ทำให้งานไม่เป็นไปตามแผน ซึ่งในขณะนี้ยังอยู่ในการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงฟาร์ม และการประเมินตามข้อกำหนด

ตารางที่ 6 ข้อกำหนดของ (ร่าง)มาตรฐานการเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระ (n=15)

หัวข้อ	ข้อกำหนด	จำนวนรายที่ปฏิบัติได้
ทำเลที่ตั้งฟาร์ม	1. ในทำเลที่มีการคมนาคมสะดวก	15
	2. สามารถป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้	15
	3. อยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์ปีก	15
	4. อยู่ในทำเลที่มีแหล่งน้ำสะอาด	15
	5. เป็นบริเวณที่ไม่มีน้ำท่วมขัง	15
	6. เป็นบริเวณที่โปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี	15
ลักษณะฟาร์ม	1. เนื้อที่ของฟาร์มเหมาะสมกับจำนวนโรงเรือน พื้นที่ 10 ตัว/ตารางเมตรในโรงเรือน และ 1 ตัว/ตารางเมตรในพื้นที่ปล่อย	15
	2. การจัดแบ่งพื้นที่ที่เหมาะสม	15
	3. เขตฟาร์มแยกจากพื้นที่อาศัย	15
การจัดการฟาร์ม	1. ทำความสะอาดโรงเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ	13
	2. มีการล้างทำความสะอาดโรงเรือนก่อนนำไก่เข้ามาเลี้ยง	15
	3. ดูแลอุปกรณ์ให้ถูกสุขลักษณะ และมีการดูแลรักษา	10
	4. มีการจัดการสุขศาสตร์ที่ดี	
	5. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอ	15
	6. มีคู่มือการปฏิบัติงานประจำฟาร์ม	0

	7. มีระบบบันทึกข้อมูลฟาร์ม	15
การจัดการ อาหาร	1. ซื้ออาหารจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุม คุณภาพอาหาร สัตว์	15
	2. มีสถานที่เก็บอาหารแยกต่างหากจากโรงเรือน เลี้ยงไก่	10
	3. ภาชนะบรรจุอาหารมีความเหมาะสม	10
การป้องกัน ควบคุมโรค	1. มีระบบการป้องกันควบคุมโรคทางชีวภาพ เช่น อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนเข้าฟาร์ม โรงเรือน	10
	2. การบำบัดโรคและการใช้ยาสัตว์ เป็นไปตาม ข้อกำหนด	15
การจัดการ สิ่งแวดล้อม	1. มีการกำจัดซากไก่ตายอย่างเหมาะสม	10
	2. มีที่ทำลายซาก เตาเผาซาก และที่เก็บขยะ	5

กระบวนการฆ่าและชำแหละ

ในปัจจุบัน ช่องทางการจำหน่าย หรือตลาดเกือบทั้งหมดของเกษตรกร จะเป็นตลาดระดับบน กล่าวคือ ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ ทำให้ต้องมีการฆ่าและชำแหละที่โรงงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GMP ของกรมปศุสัตว์ ทางกลุ่มเกษตรกรจึงได้จ้างโรงฆ่าของบริษัทเบทาโกร จำกัด ในการฆ่าและชำแหละ รวมถึงการทำบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์สินค้าด้านความปลอดภัยทางอาหาร ดังนั้นทางกลุ่มจึงยังไม่ประสบปัญหาในด้านนี้มากนัก อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานดังกล่าว เป็นการแสดงถึงในการฆ่าและชำแหละนั้นยังต้องพึ่งพาทรัพยากรภายนอก แต่อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มยังไม่มียุทธศาสตร์ในการสร้างโรงฆ่าของตนเอง

การพัฒนาช่องทางการขนส่งและการกระจายสินค้าในตลาดระดับบน

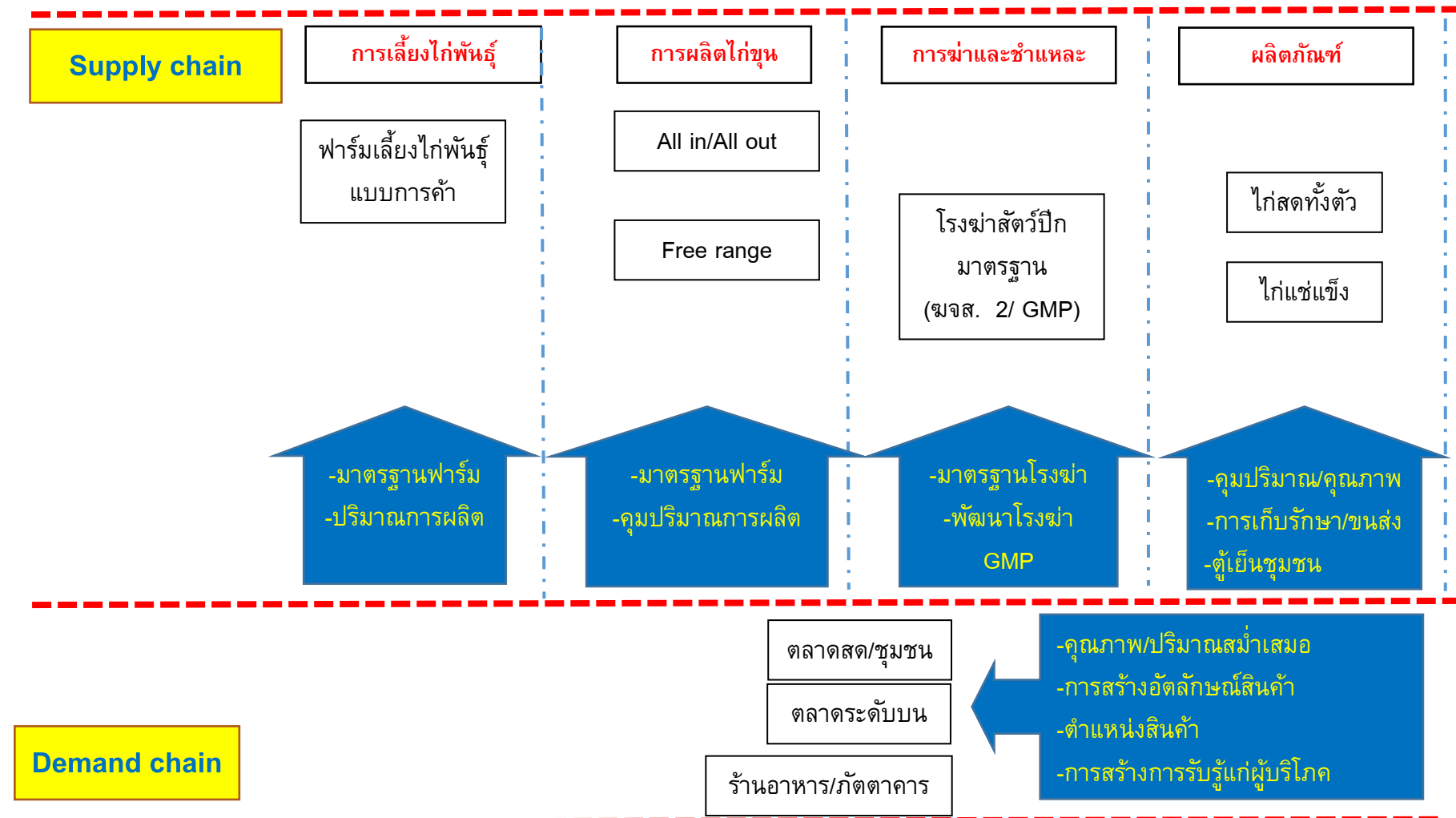
ในส่วนของการจำหน่ายเนื้อไก่สด และเนื้อไก่แช่แข็งในตลาดระดับบน ได้แก่ ห้างเดอะมอลล์ ห้างท็อปส์ ซูเปอร์มาร์เก็ต และห้าง Villa market นั้น ได้อาศัยช่องทางการขนส่งและการกระจายสินค้าผ่านพันธมิตรธุรกิจ ได้แก่ บริษัทเบทาโกร เกษตรอุตสาหกรรมจำกัด สาขาภาคเหนือ ทำให้ไม่มีปัญหาในการสร้างศูนย์กระจายสินค้าขึ้นมาใหม่ การเก็บรักษา การขนส่งและการส่งมอบสินค้า

การพัฒนาช่องทางการขนส่ง และการกระจายสินค้าในตลาดระดับชุมชน

เนื่องจากในช่วงเริ่มต้นของการทำงานนี้ ยังไม่มีการพัฒนาช่องทางการจำหน่ายในตลาดระดับชุมชนเลย ทำให้สินค้าเกือบทั้งหมดจำหน่ายในตลาดระดับบน จึงได้มีการพัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้าโดยอาศัยการกระจายสินค้าผ่านพันธมิตรอีกเช่นกัน แต่การเก็บรักษาสินค้าที่ตลาดชุมชน จะใช้ตู้เย็นแช่แข็ง ที่มีการรักษาอุณหภูมิสินค้าไว้ที่ -18 องศาเซลเซียส

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์

ทางกลุ่มได้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ป้องกันถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสินค้าเนื้อไก่ประดู่หางดำ ที่เลี้ยงในรูปแบบปล่อยอิสระ ตามมาตรฐานของกรมปศุสัตว์ และสื่อข้อความถึงผู้บริโภคว่าเป็นสินค้าของชุมชน ผลิตโดยชุมชน เพื่อประโยชน์กลับคืนสู่คนในชุมชน โดยรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มแสดงถึงภาคผนวกรูปภาพการทำงาน

ภาพที่ 5 แสดงกรอบแนวคิด ของการพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตตลอดโซ่อุปทาน (ประยุกต์จากประภาพร, 2559)

5. การสร้างการรับรู้ด้านเนื้อไก่ประดู่หางดำให้แก่ผู้บริโภคในพื้นที่

แต่เดิมตลาดเกือบทั้งหมดของเนื้อไก่สดที่ผลิตได้ คือตลาดระดับบน แต่อย่างไรก็ตามจากการประเมินศักยภาพในพื้นที่ ร่วมกับการประเมินจุดแข็งของกลุ่มแล้ว น่าจะเป็นโอกาสที่ดีที่จะสามารถพัฒนาช่องทางการตลาดในระดับชุมชนได้ ซึ่งเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัยนี้คือการพัฒนาตลาดระดับชุมชน ซึ่งจะต้องมีการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคในพื้นที่อย่างเนื่อง เพื่อให้เนื้อไก่สดของกลุ่มและกลุ่มเกษตรกรเอง เป็นที่รู้จักของชุมชน จึงได้มีการสร้างภาพลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรและสินค้า (Cooperate Identity) ผ่านสื่อต่างๆ ดังนี้

1. การออกแบบตราสัญลักษณ์ของตราสินค้าขึ้นใหม่ ที่เน้นความเป็นไก่พื้นเมือง และความเป็นธรรมชาติ เลี้ยงในระบบปล่อยธรรมชาติ
2. จัดทำป้ายโปสเตอร์ขนาดใหญ่ ติดตามแหล่งชุมชนต่างๆ
3. จัดทำป้าย Stand ตามจุดที่ได้มีการสร้างจุดจำหน่ายเนื้อไก่สดในชุมชน
4. จัดทำสติ๊กเกอร์ ติดตู้แช่แข็งที่มีการวางจำหน่ายไก่สดในชุมชน
5. การทำ spot โฆษณาในวิทยุชุมชน Green zone radio เป็นเวลา 6 เดือน

ทั้งนี้ ภาพตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม ป้ายโปสเตอร์ และป้าย Stand ได้แสดงดังภาคผนวกรูป

6. การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งในตลาดระดับบน และตลาดระดับชุมชน

ในการดำเนินงานของกลุ่มไก่ประดู่หางดำบ้านหลวงในช่วงปี 2556-2559 ผลผลิตทั้งหมดเป็นไก่สด จำหน่ายในตลาดระดับบนเพียงอย่างเดียว โดยอาศัยช่องทางการตลาดของบริษัท เบทาโกร ภาคเหนือ เกษตรอุตสาหกรรมจำกัด เข้ามาช่วยเหลือด้านการช่องทางการจำหน่าย โดยได้ส่งไปจำหน่ายที่ห้างเดอะมอลล์ ทุกสาขา ได้แก่ สาขารามคำแหง, ท่าพระ, งามวงศ์วาน, บางแค, และสาขาบางกะปิ ซึ่งได้เพิ่มช่องทางการจำหน่ายในตลาดระดับบนอีก 3 แห่ง ได้แก่ ห้างท็อปส์ ซูเปอร์มาเก็ต สาขาลาดพร้าว, พระราม2, ปิ่นเกล้า, และสาขาแจ้งวัฒนะ และห้าง Villa market ซึ่งเพิ่งเริ่มจำหน่ายโดยมีวางขายใน 22 สาขาทั่วกรุงเทพฯ ได้แก่ สาขาพาราไดน์, สัมมากร, แกรนด์คาแนล, รัชโยธิน, แจ้งวัฒนะ, พาซิโอลาตกระบัง, พาซิโอรามคำแหง, เสนา, เควีเลจ, พระราม9, พหลโยธิน, พระราม3, เกษตรนวมินทร์, สุขุมวิท49, แอมบาสเดอร์, ราชพฤกษ์, เดอะเชอร์เคิลราชพฤกษ์, รามอินทรา, เฟลินจิต, บางนา, อารีย์, และพาซิโอกาญจนา ซึ่ง Villa Market นี้ ได้เพิ่งเริ่มทดลองตลาดในเดือน พฤษภาคม 2560 จึงยังมียอดขายไม่มากนัก โดยปริมาณการจำหน่ายในแต่ละเดือน แสดงดังตารางที่

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนช่องทางการจำหน่ายในตลาดระดับบนและการจำหน่ายต่อเดือน

เดือน	ห้างเดอะมอลล์ 8 สาขาในกรุงเทพ	ห้างท็อปส์ 4 สาขาในกรุงเทพ	Villa market 22 สาขาในกรุงเทพ
มกราคม 2559	2,000	NA*	NA
กุมภาพันธ์ 2559	2,000	NA	NA
มีนาคม 2559	2,000	NA	NA

เมษายน 2559	2,000	NA	NA
พฤษภาคม 2559	2,000	NA	NA
มิถุนายน 2559	2,000	NA	NA
กรกฎาคม 2559	2,000	NA	NA
สิงหาคม 2559	2,000	350	NA
กันยายน 2559	2,000	350	NA
ตุลาคม 2559	2,000	350	NA
พฤศจิกายน 2559	2,000	350	NA
ธันวาคม 2559	2,000	350	NA
มกราคม 2560	2,000	350	NA
กุมภาพันธ์ 2560	2,000	350	NA
มีนาคม 2560	2,000	350	NA
เมษายน 2560	2,000	350	120
พฤษภาคม 2560	2,000	350	120
มิถุนายน 2560	2,000	350	120
กุมภาพันธ์ 2560	2,000	350	120
รวมทั้งสิ้น	38,000	4,200	480

*หมายเหตุ ยังไม่มีการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์หลักประการหนึ่งคือ การสร้างและขยายช่องทางการตลาดในการจำหน่ายสินค้าเนื้อไก่สดในระดับชุมชน เพื่อกระจายความเสี่ยงของสินค้าลงจากการพึ่งพาช่องทางการจำหน่ายตลาดระดับบนเพียงอย่างเดียว

ได้สำรวจแหล่งจำหน่ายไก่สดทั่วไปที่มีอยู่ในปัจจุบันในอำเภอจอมทองและอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงร้านขายเนื้อไก่สดที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือทั้งหมด ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน เชียงราย แม่ฮ่องสอน ซึ่งพบว่ามีจำนวนจุดจำหน่ายที่น่าจะมีศักยภาพทางการตลาดอยู่ทั้งสิ้น แห่ง ได้ทำการสำรวจปริมาณการขายเนื้อไก่ทั้งหมดของร้านดังกล่าวในช่วงที่ทำการศึกษา (กรกฎาคม 2559 – มิถุนายน 2560) พบว่า มีปริมาณการขายโดยเฉลี่ย 7,560 – 9,280/เดือน ซึ่งทางกลุ่มเกษตรกร ได้ติดต่อส่งไก่ไปจำหน่ายดังกล่าว ผ่านช่องทางการกระจายสินค้าของพันธมิตรทางธุรกิจ ได้แก่ บริษัทเบทาโกร เกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาภาคเหนือ ซึ่งพบว่า ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2559 – มิถุนายน 2560 ได้ส่งไก่สดประจู่ทางดำเนินไปจำหน่ายทั้งสิ้น

ตารางที่ 8 แสดงปริมาณการขายไก่สดทั้งหมดต่อเดือนของร้านขายเนื้อไก่ เปรียบเทียบกับปริมาณซื้อขายไก่สดของกลุ่มเกษตรกร

สาขา	ชื่อลูกค้า	ที่อยู่	ปริมาณไก่ของ ร้านที่ขาย ทั้งหมด (ตัว/เดือน)	ปริมาณไก่ประดู่หางดำ ที่ซื้อจากกลุ่ม เกษตรกรผ่านศูนย์ กระจายสินค้าเบทาโกร	หมายเหตุ
เชียงใหม่	คุณราตรี (ตู้เย็นชุมชน)	อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	60-120	60-120	
	คุณเมธี (ตู้เย็นชุมชน)	อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	60-120	60-120	
	คุณสวาท (ตู้เย็นชุมชน)	อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	90-180	90-180	
	คุณน้อย (ตู้เย็นชุมชน)	อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	60-120	60-120	
	คุณประทุม	ตลาดหางดง จ.เชียงใหม่	70-120	70-120	
	คำใส	ตลาดต้นลำไย จ.เชียงใหม่	150	150	
	สวัสดิ์	ตลาด ธานีท์ จ.เชียงใหม่	70-100	70-100	
	นัจวี	ตลาด ธานีท์ จ.เชียงใหม่	100	100	
	คุณอุไร	ตลาดแม่ข่า อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	300	40-50	ปกติใช้ไก่พื้นบ้าน
	คุณจันทร์ดี	ตลาดหนองยาว อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	600	40-50	ปกติใช้ไก่พื้นบ้าน
	คุณรุจิรา	ตลาดหางดง จ.เชียงใหม่	200	80	ใช้ประดู่/ไก่บ้าน
	คุณไชยา	ตลาดแม่วาง จ.เชียงใหม่	250	30	ใช้ประดู่/ไก่บ้าน
ลำพูน	คุณกอบกุล	ตลาดหนองดอก จ.ลำพูน	600 - 800	600	ปกติใช้ไก่บ้านอีสาน
	คุณอำไพ	ตลาดหนองดอก จ.ลำพูน	600 - 800	400	
	คุณอาทิตย์	ตลาดหนองดอก จ.ลำพูน	50-100	50-100	ร้านอาหาร

แม่ฮ่องสอน	คุณจินตนา	บ้านผาป่อง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน	30-50	30-50	
ลำปาง	คุณยงยุทธ	ตลาดในเมือง	300	300	
	คุณคำอ้าย	อ.เมือง	60	60	ร้านอาหาร
แพร่	คุณวิชุดา	ตลาด อ.สอง	1000-1500	100-150	ใช้ไก่ไข่ปลด/ ไก่บ้าน / ไก่ประดู่
	คุณน้ำฝน	อ.ลอง	40-50	40-50	
น่าน	คุณประสัน	ตลาดเทศบาล อ.ปัว	400	200-250	
เชียงราย	สมพร สร้อยดอกไม้	เทศบาล1 กาดหลวง	300-400	300-400	
	คุณสุนีย์	ห้องเย็นชุมพล	300-400	300-400	
พะเยา	คุณธัญญลักษณ์	ตลาดในเมือง	400	400	
	สาคร	เทศบาล เชียงคำ	200	200	
แม่สาย	ครัวสุขโขทัย	บ้านน้ำจ๊ำแม่สาย	30-50	30-50	
	ผ่องอำไพ	ตลาดสันกลอง อ.แม่จัน	200-300	100-120	
	อาหนู	ตลาดบ้านห้วยน้ำขุ่น อ.แม่จัน	100-120	100-120	
เชียงราย	คุณกัญญานี	ตลาดเชียงของ	700	100-150	ใช้ประดู่/ไก่บ้าน
	จันคำ ยองเพชร	บ้านหังว	140	40-50	
	รุจิรา หวังเกษมกุล	ประดู่ชัย	100-150	40-50	
จำนวนขายทั้งหมด			7,560 – 9,280	4,240-5,120	ส่วนแบ่งการตลาดทั้งสิ้น 56%

บทที่ 4

วิจารณ์ผลการวิจัย

1. การใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายสำคัญคือ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนบ้านหลวง ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงได้มุ่งเน้นที่เกษตรกรเป็นผู้ขับเคลื่อนการทำงาน และมีเจ้าหน้าที่รัฐทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานและการป้องกันแก้ไขปัญหา ทางผู้วิจัยจึงได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในครั้งนี้ โดยมีหลักในการดำเนินงาน ได้แก่ โปร่งใส มีส่วนร่วม วางแผน และปฏิบัติการ โปร่งใสคือ การทำงานขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการและสมาชิกทุกคน มีการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ หากมีข้อตัดสินใจใดๆ จะใช้มติของที่ประชุมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วม คือทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกๆ ด้าน ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติงานต่างๆ วางแผน ซึ่งทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถดำเนินการได้เอง มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม มีการวางแผนตลอดโซ่อุปทาน ตั้งแต่การวางแผนการนำไก่ขุนเข้ามาเลี้ยงในแต่ละเดือนโดยกำหนดเป็นปฏิทินการผลิตแล้วนำไก่เข้ามาเลี้ยงตามกำหนดแผน การสร้างการรับรู้ต่างๆ ผ่านสื่อ เช่น สื่อโปสเตอร์ วิทยุชุมชน การวางแผนการสร้างช่องทางการตลาดในระดับชุมชน เป็นการสร้างตัวตนเองซึ่งผลของการดำเนินการดังกล่าว ทำให้กลุ่มสามารถเลี้ยงไก่ป้อนสู่ตลาดได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถสร้างส่วนแบ่งการตลาดของไก่ชุมชนในแผงที่ได้ส่งไก่ไปจำหน่ายได้สูงกว่า 50% ของจำนวนไก่ทั้งสิ้น และมีปริมาณการสั่งซื้ออย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ในด้านการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ผ่านกระบวนการวิจัยในรูปแบบการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เช่น สุวิทย์ และคณะ (2560) ที่ได้รายงานการใช้รูปแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน และพบว่ากลุ่มผู้เลี้ยงไก่เองก็มีการดำเนินการอย่างเป็นแบบแผนและมีการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงตลอดโซ่อุปทานเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ เกษตรกรสมาชิกกลุ่มก็มีความพึงพอใจในการทำงานและการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานของกลุ่ม สอดคล้องกับอีกหลายๆ งาน เช่น วิทยา (2547) ที่อ้างโดยธงพลและอุทิศ (2556) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือกผู้ที่เข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจหรือรับผิดชอบในงานที่รับมอบหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นที่ประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งหัวใจหลักของวิสาหกิจชุมชนก็คือ การให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนการเสนอความเห็นและการตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรตั้งแต่เริ่มต้น จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

บทบาทของกรรมการกลุ่มเองได้มีความสำคัญ ทั้งด้านการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ประธานกลุ่มเองก็มีบทบาทสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ก็ได้มีหลายๆ รายงานวิจัยก่อนหน้านี้ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำกลุ่ม เช่น วิชากร (2543) และ วิทยา (2547) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และรายงานว่าปัจจัย

สำคัญประการหนึ่งต่อความสำคัญของงานคือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากผู้นำบทบาทที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางเลือกและดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผน ตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม และสัจจา และคณะ (2554) ได้รายงานในการศึกษาปัจจัยการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า ปัจจัยภายในกลุ่มได้แก่ ประธาน/กรรมการ จัดสรรเวลา เพื่อเข้ามาบริหารกลุ่ม มีความตั้งใจทุ่มเท มีความซื่อสัตย์ และมีลักษณะของความเป็นผู้นำ จากข้อมูลงานวิจัยร่วมกับการศึกษาก่อนหน้าจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยในด้านภาวะความเป็นผู้นำ มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการนำพาให้กลุ่มเกษตรกรสามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม

ความสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อการพัฒนาประเทศ

สุจิตราภรณ์ (2560), ธงพลและอุทิศ (2556) และเสรี (2544) กล่าวตรงกันว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลโดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเป็นหลัก โดยมีหลักการคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค และเสรี (2546) ได้กล่าวถึงหลักการของวิสาหกิจชุมชนว่า หลักการของวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง มีการส่งเสริมและรักษาความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป สอดคล้องกับการรายงานของ สัจจาและคณะ (2554) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนชนบทได้ปรับเปลี่ยนการพึ่งพิงปัจจัยต่างๆ จากภายนอกชุมชนเป็นการพึ่งตนเองภายในชุมชน โดยอาศัยทุนของตนเองและทุนของชุมชนที่มี ทำให้ชุมชนจึงต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็งพึ่งตัวเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นไป ทั้งการพัฒนาชุมชน เมือง ภูมิภาค และระดับประเทศ

ในส่วนของการวางแผนการพัฒนาประเทศไทยนั้น รัฐบาลได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การสร้างอนาคตประเทศไทย เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยกรอบแนวทางการพัฒนา 6 ด้าน ด้านหนึ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรคือ ด้านความสามารถในการแข่งขัน ในส่วนของ การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนา SMEs สู่สากล ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ปี พ.ศ. 2560-2564 ในด้านการสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ที่มุ่งเน้นการยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบ

มาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งในการวิจัยนี้ ได้มีเป้าหมายหลักคือการสร้างอาชีพให้แก่เกษตรกรในชนบทโดยใช้ไก่ประดู่หางดำเป็นเครื่องมือ และพัฒนาระบบการผลิตให้เข้าสู่มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้โดยตรง จึงเป็นการเน้นให้เห็นถึงความสำคัญในการดำเนินโครงการนี้

การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีการเริ่มต้นที่จะเชื่อมโยงการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ โดยการเชิญเจ้าหน้าที่ของ อบต. ทั้งฝ่ายเกษตร และพัฒนาชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมให้ความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางในการดำเนินงาน และให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อผลักดันให้การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำได้ถูกบรรจุอยู่ในแผนการพัฒนาท้องถิ่นของ อบต.บ้านหลวง ซึ่งพบว่า กลุ่มเกษตรกรได้ตั้งเป้าหมายว่าจะยกระดับการเลี้ยงเป็นรูปแบบอินทรีย์ และได้มี อบต.บ้านหลวงเป็นที่ปรึกษาโครงการ ซึ่งแสดงถึงการเริ่มต้นการทำงานเชิงบูรณาการทั้งภาครัฐและภาคประชาชน (Public private partnership, PPP) ซึ่งจะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นในด้านการเกษตรโดยเฉพาะการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเป็นอาชีพเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิริกุล อนันต์ประเสริฐ (2558) ที่กล่าวว่า บทบาทของนักพัฒนาชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา การสร้างความเข้มแข็งของบุคคลในหมู่บ้าน/ชุมชน และนักพัฒนาชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่สำคัญนักพัฒนาชุมชนยังมีบทบาทในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพ การเป็นผู้สนับสนุนและให้โอกาสแก่ เด็ก สตรี เยาวชน คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในชุมชน ดังนั้น แนวทางการพัฒนา นักพัฒนาชุมชนต้องมีการส่งเสริมให้สามารถประสานบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และชุมชน นอกจากนี้ ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล (2556) ยังได้กล่าวว่า แต่เดิม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะยังไม่มีบทบาทในด้านต่าง ๆ มากนัก หน่วยงานราชการส่วนกลางจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เช่น การเกษตร สาธารณสุข และการศึกษา แต่ในช่วงภายหลังปี 2540 ได้มีการกระจายอำนาจจากหน่วยงานราชการส่วนกลางมายังท้องถิ่นมากขึ้น จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับชุมชน มีบทบาทและมีความสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงด้านการพัฒนาการเกษตรในชุมชน จากผลงานวิจัยดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า การเชื่อมโยงการทำงานของกลุ่มเกษตรกรกับหน่วยงานราชการท้องถิ่นมีความสำคัญ และน่าจะช่วยส่งเสริมและยกระดับอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำให้เข้าสู่มาตรฐานได้ดียิ่งขึ้น

2. การบริหารความเสี่ยง

ความเสี่ยงด้านการตลาด

ในการดำเนินงานในช่วงปีแรกกลุ่มเกษตรกรนั้น อยู่ในชุดโครงการ โครงการ"ระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน" ในปี 2555-2558 นั้น ผลผลิตเนื้อไก่ส่วนใหญ่จะวางจำหน่าย

ในตลาดระดับบนเกือบทั้งหมด ได้แก่ ห้างเดอะมอลล์ ทั้ง 6 สาขาในกรุงเทพมหานคร โดยอาศัยช่องทางการจำหน่ายจากพันธมิตรธุรกิจ ได้แก่ บริษัท เบทาโกร จำกัด ซึ่งมีคู่แข่งทางการค้าหลายราย ที่สำคัญ ได้แก่ เนื้อไก่ S-PURE ของบริษัทเบทาโกร จำกัด ไก่บ้านตะนาวศรี ของบริษัท ตะนาวศรีไก่ไทย จำกัด ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของศิริพรและคณะ (2555) ที่กล่าวว่า ซึ่งหากอาศัยตลาดบนเพียงอย่างเดียว และการพึ่งพาคู่ค้าเพียงแห่งเดียว จะทำให้เกิดความเสี่ยงทางการตลาด ดังนั้น ทางกลุ่มจึงได้ขยายช่องทางการจำหน่ายไปยังตลาดชุมชน โดยมีเป้าหมายตลาดระดับบน : ตลาดชุมชนที่ 70:30 แต่เมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานพบว่า สัดส่วนของสินค้าเนื้อไก่ที่วางจำหน่ายในตลาดระดับบนต่อตลาดชุมชนอยู่ที่ประมาณ 37:63 (ประมาณ 2,500 : 4,200 ตัว/เดือน) นอกจากนี้ การจำหน่ายในตลาดชุมชน ยังได้ส่งไปขายยังแผงไก่สดมากกว่า 31 แผง ครอบคลุมจังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน จึงกล่าวได้ว่า กลุ่มสามารถลดความเสี่ยงที่เกิดจากการพึ่งพิงลูกค้ารายใหญ่เพียงรายเดียวลงได้

ความเสี่ยงด้านการพึ่งพาลูกไก่ขุนจากภายนอก

ในช่วงปีแรกของการดำเนินงานภายใต้ชุดโครงการ “ระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน” ในปี 2555-2558 นั้น ทางกลุ่มเกษตรกรได้ซื้อลูกไก่อายุ 1 วันเข้ามาเลี้ยง และในช่วงการดำเนินงานในปี 2559 ในช่วงแรกก็ประสบปัญหาลูกไก่ขาดแคลน เนื่องจากปริมาณความต้องการเลี้ยงลูกไก่สูง เครือข่ายฟาร์มไก่พันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ บ้านสวนแพร่ฟาร์ม และวิระพงษ์ฟาร์ม จ.เชียงใหม่ จึงไม่สามารถขายลูกไก่ให้แก่กลุ่มตามจำนวนที่กลุ่มได้สั่งซื้อได้ ดังนั้น กลุ่มจึงได้มีการสร้างฟาร์มผลิตพันธุ์ของตนเอง โดยสมาชิกกลุ่ม คือนายนิติ เทียงจินตา โดยมีจำนวนไก่แม่พันธุ์ 400 แม่ กำลังการผลิต 1,000 ตัว/สัปดาห์ เพื่อรองรับความต้องการลูกไก่ตามปฏิทินการผลิตได้ จึงเป็นการลดความเสี่ยงด้านการพึ่งพาลูกไก่จากภายนอกกลุ่มได้เป็นอย่างดี

3. ประสิทธิภาพการผลิตไก่ขุนของเกษตรกร

จากการเก็บข้อมูลผลการเลี้ยงของเกษตรกร พบว่า ต้นทุนการผลิตไก่ขุนเฉลี่ยเท่ากับ 58.35 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่ารายงานของศิริพร และคณะ (2555) ที่กล่าวว่า ต้นทุนการผลิตไก่ขุนในรูปแบบปล่อยอิสระ จะอยู่ที่ 63.96 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนที่แตกต่างกัน โดยศิริพร จะมีการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนอย่างละเอียด แต่ในส่วนของการศึกษานี้ อาศัยข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูลอย่างง่ายที่เกษตรกรปฏิบัติ ได้แก่ ต้นทุนค่าลูกไก่ ค่าอาหารผสมสำเร็จรูป ค่าอาหารเสริม ค่ายาและเวชภัณฑ์ และค่าอื่นๆ จึงอาจเป็นข้อจำกัดของการศึกษานี้ ที่ไม่ได้มีการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนอย่างละเอียด

4. การยกระดับการผลิตเข้าสู่มาตรฐานตลอดโซ่อุปทาน

การพัฒนาฟาร์มตามร่างมาตรฐานไก่พื้นเมืองแบบกึ่งปล่อยอิสระ

การศึกษานี้ได้กำหนดให้เกษตรกรปรับปรุงข้อกำหนดของร่างการปฏิบัติที่ดีของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบกึ่งปล่อยอิสระที่รายงานโดย สุวิทย์ และคณะ (2556) ซึ่งพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามได้ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากร่างมาตรฐานดังกล่าว ได้พัฒนาโดยอาศัยข้อมูลจากภาคสนามและประยุกต์จากข้อกำหนดที่เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามได้ ทั้งนี้ ร่างดังกล่าวได้ผ่านการเห็นชอบจาก มกอช. แล้ว และจะมีการประกาศใช้ในปลายปี พ.ศ. 2560 ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ของกลุ่มนี้น่าจะผ่านมาตรฐานดังกล่าว

ระบบการฆ่าและการชำแหละ

ช่องทางการจำหน่ายที่สำคัญอย่างหนึ่งของกลุ่มเกษตรกรคือ ตลาดระดับบน ซึ่งมีข้อกำหนดที่สำคัญคือ ไก่ต้องผ่านโรงเชือดที่ได้รับการรับรองในระบบ Good manufacturing practice (GMP) ซึ่งทางกลุ่มเกษตรกรได้พึ่งพาพันธมิตรธุรกิจที่สำคัญคือ โรงฆ่าในเครือบริษัทเบทาโกร จำกัด ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐาน GMP แล้ว ทั้งนี้ ในช่องทางการจำหน่ายในตลาดระดับชุมชนเอง เนื้อไก่ก็ผ่านการฆ่าและชำแหละที่โรงฆ่านี้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เกษตรกรไม่ได้มีการวางแผนสร้างโรงฆ่าและชำแหละของตนเอง เนื่องจากต้องลงทุนสูง

การเก็บรักษา และการขนส่ง

ในการเก็บรักษาเนื้อไก่ จะเก็บไว้ที่อุณหภูมิ ≤ -18 องศาเซลเซียส และขนส่งโดยใช้รถเก็บความเย็น ผ่านการดำเนินงานโดยบริษัท เบทาโกร จำกัด ทำให้ไม่มีปัญหาในด้านการขนส่ง ทั้งนี้ ศิริพร และคณะ (2555) ได้รายงานไว้ว่า การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ จะประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการควบคุมการผลิต และการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ก่อนออกสู่ตลาด ซึ่งการบรรจุ การเก็บรักษา และการขนส่งสู่ตลาด จะเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง หรือเป็นจุดเสี่ยง (Critical point) ในการควบคุมคุณภาพดังกล่าวที่ต้องถูกควบคุม ซึ่งการจัดการในส่วนนี้ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น การที่กลุ่มพึ่งพาพันธมิตรที่สำคัญที่มีความเชี่ยวชาญ จึงน่าจะส่งผลดีและความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภคโดยเฉพาะในตลาดระดับบน

ในการเก็บรักษาที่จุดจำหน่ายในชุมชนก็เช่นเดียวกัน ได้มีการเก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิ ≤ -18 องศาเซลเซียส โดยใช้ตู้แช่แข็งของกลุ่มที่ได้วางไว้ตามจุดต่างๆ ซึ่งน่าจะส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคเช่นเดียวกัน ตามรายงานของ ศิริพร และคณะ (2555)

บทที่ 6

สรุปผลงานวิจัย

1. การวางแผนการเลี้ยงไก่ให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการการบริโภคของตลาดระดับบน และตลาดระดับชุมชน

- ได้มีการสำรวจช่องทางการจำหน่ายของเกษตรกรในปีที่ผ่านมา พบว่า ทางกลุ่มเกษตรกรได้พึ่งพาลูกค้ารายใหญ่เพียงรายเดียว ได้แก่ ห้างเดอะมอลล์ สาขาในกรุงเทพ ทั้ง 6 สาขา
- ได้วางแผนการขยายช่องทางการจำหน่ายทั้งตลาดบนและตลาดชุมชน โดยตลาดบนวางเป้าหมายโดยเพิ่มลูกค้าเป็นอย่างน้อย 3 ราย และแบ่งจำหน่ายในชุมชนอย่างน้อย 15 ราย และสัดส่วนการจำหน่ายสินค้าระหว่าง ตลาดบนต่อตลาดชุมชน เท่ากับ 70:30
- จากการกำหนดเป้าหมายตลาดดังกล่าว จึงได้ใช้ข้อมูลมาเพื่อกำหนดปริมาณการเลี้ยงไก่ขุนของเกษตรกร โดยได้กำหนดปริมาณการเลี้ยงที่ เดือนละ 4,000 ตัว โดยมีปริมาณรวมตั้งแต่เดือน มีนาคม 2559 ถึงเดือน มิถุนายน 2560 จำนวน 64,000 ตัว
- ผลการดำเนินงานพบว่า สามารถเพิ่มจำนวนลูกค้าในตลาดบนอีก 2 ราย รวมเป็น 3 ราย ได้แก่ ห้างเดอะมอลล์ ห้างท็อปส์ ซูเปอร์มาร์เก็ต ในกรุงเทพฯ และห้าง Villa market ทุกสาขาในกรุงเทพฯ ส่วนของตลาดชุมชน เพิ่มจำนวนลูกค้าได้มากกว่า 31 ราย ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน แพร่ และจังหวัดน่าน ปริมาณการผลิตตั้งแต่เดือน มีนาคม 2559 ถึงเดือน มิถุนายน 2560 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 73,270 ตัว สูงกว่าปริมาณที่กำหนดไว้ โดยมีสัดส่วนการขายในตลาดระดับบน ต่อตลาดระดับชุมชน เท่ากับ 37:63
- มีการใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยยึดแนวทาง โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีส่วนร่วม วางแผน และการปฏิบัติงาน โดยเน้นที่การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร การทำงานจะมีกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก และมีนักวิจัยเป็นพี่เลี้ยง นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อผลักดันให้เกิดความร่วมมือและให้การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำถูกบรรจุในแผนการส่งเสริมงานด้านการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ พบว่า มีจำนวนเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มมากขึ้น อาจแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินการของกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง แต่อย่างไรก็ตาม ควรมีการเก็บข้อมูลในด้านความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมของสมาชิกเกษตรกรด้วย เพื่อสะท้อนภาพของการดำเนินงานของกลุ่ม
- ได้สร้างฟาร์มไก่พันธุ์เพื่อป้อนลูกไก่ให้แก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาลูกไก่ขาดแคลน และการพึ่งพาลูกไก่จากภายนอก โดยมีแม่ไก่พันธุ์ทั้งสิ้น 400 แม่ กำลังการผลิตลูกไก่ 1,000 ตัว/สัปดาห์ โดยเป็นรูปแบบการเลี้ยงในโรงเรือนระบบปิด และได้มีการตรวจประเมินเพื่อขอรับรองการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พันธุ์ของกรมปศุสัตว์แล้ว โดยผลการตรวจพบว่า ผ่านมาตรฐาน GAP แล้ว

2. เพื่อพัฒนาการผลิตเนื้อไก่สดประดู๋ทางดำที่ผลิตโดยกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง อำเภอจอมทอง ให้มีความปลอดภัยทางอาหาร โดยมีคุณภาพเนื้อไก่เป็นไปตามมาตรฐานของกรมปศุสัตว์

- ในส่วนของฟาร์มไก่พันธุ์ของกลุ่มเกษตรกร ได้เลี้ยงในฟาร์มระบบปิด และได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ไก่พันธุ์จากกรมปศุสัตว์แล้ว
- ได้มีการวางแผนและพัฒนาระบบการผลิตเพื่อยกระดับเข้าสู่มาตรฐานการผลิตของกรมปศุสัตว์ ตลอดโซ่อุปทาน โดยในส่วนของฟาร์มเกษตรกร ได้มีการใช้แนวทางของร่างการปฏิบัติที่ดีในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ ซึ่งร่างดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบจาก มกอช. แล้ว และจะประกาศใช้ภายในปี 2560 นี้ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรได้รับการรับรอง GAP จากกรมปศุสัตว์
- ในส่วนของโรงฆ่าและการชำแหละ ได้นำไก่ของกลุ่มเข้าฆ่าและชำแหละที่โรงฆ่าของบริษัทที่เป็นพันธมิตรธุรกิจ ได้แก่บริษัท เบทาโกร เกษตรอุตสาหกรรมจำกัด สาขาภาคเหนือ เนื่องจากเป็นโรงฆ่าที่ได้รับการรับรอง GMP จากกรมปศุสัตว์ กลุ่มเกษตรกรไม่มีการวางแผนการสร้างโรงฆ่าที่ได้รับการรับรอง GMP ของกลุ่มเอง เนื่องจากต้องลงทุนสูง
- ในส่วนของ การเก็บรักษาและการขนส่ง จะเก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิ ≤ -18 องศาเซลเซียส และขนส่งโดยใช้รถแช่เย็น ของบริษัทที่เป็นพันธมิตรธุรกิจเช่นเดียวกัน เพื่อรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค

3. เพื่อหาช่องทางการจำหน่ายเนื้อไก่สดในตลาดระดับชุมชนและขยายการจำหน่ายในตลาดระดับบนที่มีอยู่ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง

- ได้เพิ่มช่องทางการจำหน่ายในตลาดระดับบนจาก 1 ราย เป็น 3 ราย ทำให้สามารถลดการพึ่งพิงลูกค้ารายใหญ่รายเดียวลงได้ เป็นการลดปัจจัยเสี่ยงทางธุรกิจของกลุ่ม
- ได้เพิ่มช่องทางการจำหน่ายในตลาดระดับชุมชน ได้แก่ แผงจำหน่ายไก่สด ตู้เย็นชุมชน และร้านอาหาร ได้มากกว่า 31 ร้าน ซึ่งเป็นการเปิดช่องทางการจำหน่ายขึ้นมาใหม่ และลดการพึ่งพิงตลาดระดับบนเพียงอย่างเดียว
- ได้จัดทำรูปแบบธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร (Business model) ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับกลุ่มอื่นๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง. 2539. ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2535
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนที่ 71 ก. ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2539. หน้า 19-24.
- กฎกระทรวง. 2555. ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2535
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนที่ 58 ก. ลงวันที่ 4 กรกฎาคม 2555. หน้า 16-24.
- กนก ผลารักษ์. 2528. การปรับปรุงการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระดับหมู่บ้านของนิคมสร้างตนเอง. รายงาน
ผลการวิจัยโครงการเร่งรัดจัดที่ดินในนิคมสร้างตนเองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรม
ประชาสัมพันธ์ร่วมกับคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น
- กรมปศุสัตว์. มปป. วิธีการปฏิบัติในโรงฆ่าและชำแหละสัตว์ปีก โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย จำกัด หน้า 121-131
- กรมปศุสัตว์. 2545. คู่มือโครงการเนื้อสัตว์อนามัย โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
จำกัด หน้า 1-15
- กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2551. คู่มือการพัฒนามาตรฐานโรงฆ่าสัตว์และการจำหน่าย
เนื้อสัตว์. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ.
- เกรียงไกร โชประการ. 2531. การศึกษาหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไก่พื้นเมือง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น
- เจลิยว บุญมั่น และ ศรัณย์ วิสเพ็ญ. 2552.การศึกษาความเป็นไปได้ของการผลิตไก่พื้นเมืองเชิงพาณิชย์
ในระดับชุมชน: กรณีศึกษาไถ่ย่างบ้านแคน, ไถ่ย่างไม้มะดัน และการค้าขายไก่พื้นเมืองในตลาด
บางแห่งของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 54 หน้า
- ชนิตา มณีรัตนรุ่งโรจน์ และ ขวัญกมล ดอนขวา. 2556. การจัดการโซ่อุปทานของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่ง
ผลิตภัณฑ์ ประเภทผ้าไหม. รายงานฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. 2556. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR):
มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น. [Online] Available from :
www.mgts.lpru.ac.th/mgts/km/.../131856486292.pdf [access 20 July 2013]
- เชิดชัย รัตนเศรษฐากุล, กัลยา เจือจันทร์, และศิลาธรรม วราอัศวปติ. 2542. การศึกษาสาเหตุการตาย
ของไก่พื้นเมืองลูกผสม. น. 314-319. ใน: การประชุมทางวิชาการของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 37, 3-5 กุมภาพันธ์ 2542. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2542. ธุรกิจชุมชน: เส้นทางที่เป็นไปได้. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
กรุงเทพฯ
- ทวี อบอุ่น, ไสง นามคุณ, และอำนาจ เลี้ยวธารากุล. 2549. การสร้างฝูงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ 7.
การทดสอบสมรรถภาพการผลิตของไก่ในสภาพการเลี้ยงในหมู่บ้าน. น 416-424. ใน : ประชุม

- ทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 44 สาขาสัตวและสัตวแพทยศาสตร์ 30 ม.ค. - 2 ก.พ. 2549. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. 2556. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. รายงานฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา, 74 หน้า
- นิยมศักดิ์ อุปทุม, วรพงษ์ สุริยจันทร์ทอง, สวัสดิ์ ธรรมบุตร, และเกรียงไกร โชประการ. 2527. สาเหตุการตายและอัตราการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมือง. น. 30. ใน การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 22 สาขาสัตวศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 30 มกราคม - 3 กุมภาพันธ์ 2527. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- พงศ์พิศ ภูนากรม. 2539. ความต้องการเทคโนโลยีการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรระดับหมู่บ้านอำเภอโคกเจริญ : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 6 ตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี. น. 401-409. ใน: การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 34, 30 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2539. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- พันธ์ทิพย์ รามสูตร. 2540. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล
- พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2535 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 45 ก. ลงวันที่ 9 เมษายน 2535. หน้า 17-26.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์. 2549. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารราชภัฏตะวันตก 1 : 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม) : น. 17-23
- มาลี หมวกกุล, กนกวรรณ ปลาศิลา, และวาสนา เสภา. 2554. การพัฒนาตำรับอาหารจากไก่พันธุ์ประดู่หางดำ. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 164 หน้า
- ยรรยง ศรีสม. 2550. ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ในงานโลจิสติกส์ (ตอนจบ). เทคโนโลยี โปรโมชัน 37(211): 39-44.
- รุ่งทิพย์ ศูนย์ตรง. 2546. รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณ หมู่ 5 อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- วิชาการ เด่นเหมือนวงศ์. 2543. ประชาคมชุมชน: พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งตนเอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิมลพร ธิติศักดิ์, อรวรรณ เจนวนิระยะโสภาคย์, สมใจ ศรีหาคิม และ โอ ชิกมันน์. 2535. โรคสำคัญที่เป็นสาเหตุการตายของไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ประมวลเรื่องการประชุมวิชาการด้านปศุสัตว์ครั้งที่ 11. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. น.196-205.

- วสันต์ เคยเหล้า, สุदारัตน์ เคยเหล้าและอนุชา มุมอ่อน. 2550. การประเมินโรงฆ่าสัตว์และคุณภาพเนื้อสัตว์ภายในประเทศ วารสารวิชาการสัตวแพทย์ สำนักสัตวศาสตร์สัตวและสุขอนามัยที่ 3 นครราชสีมา ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 หน้า 25-36
- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการศึกษาอิสระ ปรินญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สมพิศ สุขแสน. 2545. CIPP model: รูปแบบการประเมินผลโครงการ. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง เทคนิคการวางแผนและการประเมินผล แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ วันที่ 25 พฤศจิกายน 2545
- สวัสดิ์ ธรรมบุตร และเกรียงไกร โชประการ. 2525. อัตราการเจริญเติบโตและความต้องการโปรตีนของไก่พื้นเมืองที่ถูกเลี้ยงดูในสภาพชนบท. น. 98-108. ใน: การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 20, 1-5 กุมภาพันธ์ 2525. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- สัจจา บรรจงศิริ, บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง, และปาลีรัตน์ การดี. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เสรี พงศ์พิศ และคณะ. 2544. วิสาหกิจชุมชน: แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่างร่างพระราชบัญญัติ. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. 2546. แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย.
- สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. 2550. กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ปี 2550. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ, 104 หน้า
- สุจินต์ สิมารักษ์, วชิราพร เกิดสุข, และวิเชียร เกิดสุข. 2550. การยอมรับการส่งเสริมการพัฒนาไก่พื้นเมืองสำหรับเกษตรกรในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 175 หน้า
- สุวิชัย ไรจนเสถียร, ภาวิน ผดุงทศ, สุวิทย์ โชตินันท์, และเทิดศักดิ์ ญาโน. 2550. การศึกษาการจัดการด้านสุขศาสตร์ในสถานที่ฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กในเขตภาคเหนือ. น. 479-487. ใน ประชุมทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45 สาขาสัตวและสัตวแพทยศาสตร์ 30 ม.ค. - 2 ก.พ. 2550. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- สุวิทย์ โชตินันท์, สุรเชษฐ์ ปินทิพย์, และปารณีย์ รอดเทียน. 2557. การส่งเสริมเกษตรกรเครือข่ายอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำแบบยั่งยืนโดยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 85 หน้า
- สุวิทย์ โชตินันท์, ประภาส พันธ์, และไชยโรจน์ โพธิ์เจริญ. 2558. การพัฒนาระบบการผลิตไก่พื้นเมืองเพื่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าและการผลิตเนื้อไก่ที่ปลอดภัยสู่ผู้บริโภค. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 180 หน้า

- ไสว นามคุณ, จารุวัฒน์ ชินสุวรรณ และ อำนวย เลี้ยวธารากุล. 2541. การทำนายนํ้าหนักตัวไก่พื้นเมืองที่อายุ 16 และ 20 สัปดาห์. รายงานผลงานวิจัยประจำปี 2541 ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5. น. 47-52
- สุจิตราภรณ์ จุสปาโล. 2560. แนวทางในการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักปลอดสารพิษของวิสาหกิจชุมชนท่าสะอ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 5(1): 155 – 162
- สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก. 2554. รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก
- สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่. 2554. รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดแพร่. แพร่ : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2556. รายงานผลสรุปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับบริหารภาครัฐ หลักสูตร การสร้างมูลค่าจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ (Value Chain Creation). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- สำนักงานวิจัยแห่งชาติ. 2549. การวิจัยการวิจัยแบบบูรณาการ. เอกสารแผนงานวิจัยแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิจัยแห่งชาติ.
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, อรอนงค์ พิมพ์คำไหล, และอุดมศรี อินทรโชติ. 2550. ความหลากหลายของลักษณะภายนอกของไก่พื้นเมืองไทยประดู่หางดำ. น.291-298. ใน ประชุมทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45 สาขาสัตวและสัตวแพทยศาสตร์ 30 ม.ค. - 2 ก.พ. 2550. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- อำนวยเลี้ยวธารากุลและอรอนงค์ เลี้ยวธารากุล. 2550. การสร้างฝูงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 103หน้า.
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, ชาตรี ประทุม, และศิริพันธ์ โมราถบ. 2551. แนวทางสร้างการรับรู้ไก่ประดู่หางดำ 1 ในกลุ่มผู้บริโภค. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 83 หน้า
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, ศิริพันธ์ โมราถบ, และปราณี รอดเทียน. 2552. ระบบการผลิตและการรับรองพันธุ์ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ของฟาร์มเครือข่าย. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 66 หน้า
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, สันติ แฝงเม้า, อภิรักษ์ เพียรมงคล, ศิริพันธ์ โมราถบ, และชาตรี ประทุม. 2554. การสร้างอัตลักษณ์ของไก่ประดู่หางดำ 1. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 175 หน้า
- อำนวย เลี้ยวธารากุล. ศิริพันธ์ โมราถบ, และตรุณี ณ รังสี. 2554. ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1. กรุงเทพฯ. กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์.

ภาคผนวก
รูปของการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 แสดงการประชุมร่วมระหว่างเกษตรกรและนักวิจัย ในช่วงแรกของการดำเนินงาน

ภาพที่ 2 แสดงการนำกลุ่มไปศึกษารูปแบบการเลี้ยงไก่พันธุ์ ณ วิรพงษ์ฟาร์ม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 3 แสดงการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร นักวิจัย และเจ้าหน้าที่อปท. เพื่อวางแผนพัฒนากลุ่มในปี 2560 เพื่อปรับรูปแบบการเลี้ยงสู่ระบบเกษตรอินทรีย์

ภาพที่ 4 แสดงวิทยากร ผู้ชำนาญการส่วนมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 เป็นวิทยากรเรื่องการยกระดับการผลิตเข้าสู่ระบบอินทรีย์

ภาพที่ 5 แสดงการป้องกันโรคทางชีวภาพของฟาร์ม แสดงรั้วรอบขอบชิด

ภาพที่ 6 แสดงการป้องกันโรคทางชีวภาพของฟาร์ม บ่อจุ่มเท้าและการเปลี่ยนรองเท้าก่อนเข้าโรงเรือน

ภาพที่ 7 แสดงการป้องกันโรคทางชีวภาพของฟาร์ม โรงเรียนมีความมั่นคง แข็งแรง มีตาข่ายกันนกเข้าไปในโรงเรียน

ภาพที่ 8 โรงเก็บอาหาร มีการยกพื้นสูง และปิดตาข่ายมิดชิด

ภาพที่ 9 แสดงรั้วกันพื้นที่การเลี้ยงแบบปล่อยอิสระ

ภาพที่ 10 แสดงการกักลูกไก่โดยใช้หวักกแก๊ส ที่ให้ความอบอุ่นที่ดี และมีผ้าม่านกันลมโกรก

ภาพที่ 11 แสดงการจัดการลูกไก่ภายในโรงเรือน มีกกล้อมให้ความอบอุ่น

ภาพที่ 12 แสดงการพื้นที่การเลี้ยงปล่อยอิสระของฟาร์ม

ภาพ 13 การตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์มไก่ขุน ตามร่างการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระ

ภาพที่ 14 การตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์มไก่ขุน ตามร่างการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระ

ภาพที่ 15 การตรวจประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในฟาร์มไก่พันธุ์

ภาพที่ 16 แสดงฟาร์มไก่พันธุ์ที่เลี้ยงในฟาร์มระบบปิด และใช้การผสมพันธุ์ด้วยการผสมเทียม

ภาพที่ 17 แสดงการใช้เทคโนโลยีตู้ฟักไข่ ในการผลิตลูกไก่ของกลุ่มเกษตรกร

ภาพที่ 18 แสดงไก่ขุน ที่ได้น้ำหนัก 1.5 กิโลกรัม พร้อมส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์ปีก จากภาพ จะเป็นไก่พื้นเมืองผสม ซึ่งซื้อมาเลี้ยงเพื่อแก้ปัญหาลูกไก่ประดู่หางดำขาดแคลน

ภาพที่ 19 แสดงการเจาะตรวจภูมิคุ้มกันต่อโรคนิวคาสเซิล หลอดลมอักเสบติดต่อกัน และกัมโบโร เพื่อประเมินผลการทำวัคซีน

B. ไปสเตอร์สติกเกอร์ / ขนาด A3

By **จอมทอง**
เชียงใหม่

ไก่พื้นเมือง ประตู่หางดำ

ไก่พื้นเมืองพันธุ์ประตู่หางดำเชียงใหม่ เป็นไก่พันธุ์แท้ที่กรมปศุสัตว์ผลิตขึ้นเพื่ออนุรักษ์เป็นไก่พื้นเมืองของไทย สามารถเลี้ยงเพื่อการกีฬา หรือเพื่อการบริโภคได้ เนื่องจากมีรูปร่างปราดเปรียว กล้ามเนื้อแข็งแรง ไขมันแทรกน้อย มีกลิ่นหอมตามเนื้อกระดูกดี ให้ลูกดกกว่าพันธุ์เมืองทั่วไป ทนทานต่อโรคง่าย เนื่องจากมีรสชาติอร่อย

เลี้ยงในระบบธรรมชาติ
โปรตีนสูง
ไขมันต่ำ, ไขมันบาง
เสริมคุณค่าทางอาหารด้วยวิตามินและเกลือแร่
ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อย
ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อย
ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อย
ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อย

- ✓ ไก่สะอาดและปลอดภัยที่ผลิตจากโรงฆ่าและ ที่ได้มาตรฐาน GMP กรมปศุสัตว์
- ✓ เหมาะที่บริโภคอาหารเมืองทุกชนิด
- ✓ เหมาะที่บริโภคสำหรับ พิธีการ งานประเพณีต่างๆ
- ✓ สินค้าคุณภาพ ของ ต.บ้านหลวง อ. จอมทอง

ผลิตโดย กลุ่มเกษตรกร อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ Produce by Agricultural Chiang Mai - Jomthong
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ Natural Agricultural Product Producers (NAPP)
<https://www.facebook.com/pradohangdum/>

ติดต่อ

ภาพที่ 20 แสดงป้ายประชาสัมพันธ์ที่ออกแบบและผลิตเพื่อติดตามแหล่งชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภค

ภาพที่ 21 แสดงแผ่นพับ เพื่อประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้ผู้บริโภค โดยเฉพาะตลาดบน

ภาพที่ 22 แสดงป้ายของจุดขายไก่ประจวบคีรีขันธ์ในตลาดสด ก่อนการพัฒนาการสร้างการรับรู้ในตลาดชุมชน

ภาพที่ 23 แสดงการออกแบบ stand ป้าย เพื่อสร้างการรับรู้ในตลาดชุมชน

ภาพที่ 24 แสดงจุดจำหน่ายเนื้อไก่สดแช่แข็งในรูปแบบตู้เย็นชุมชน ในตลาดระดับชุมชน

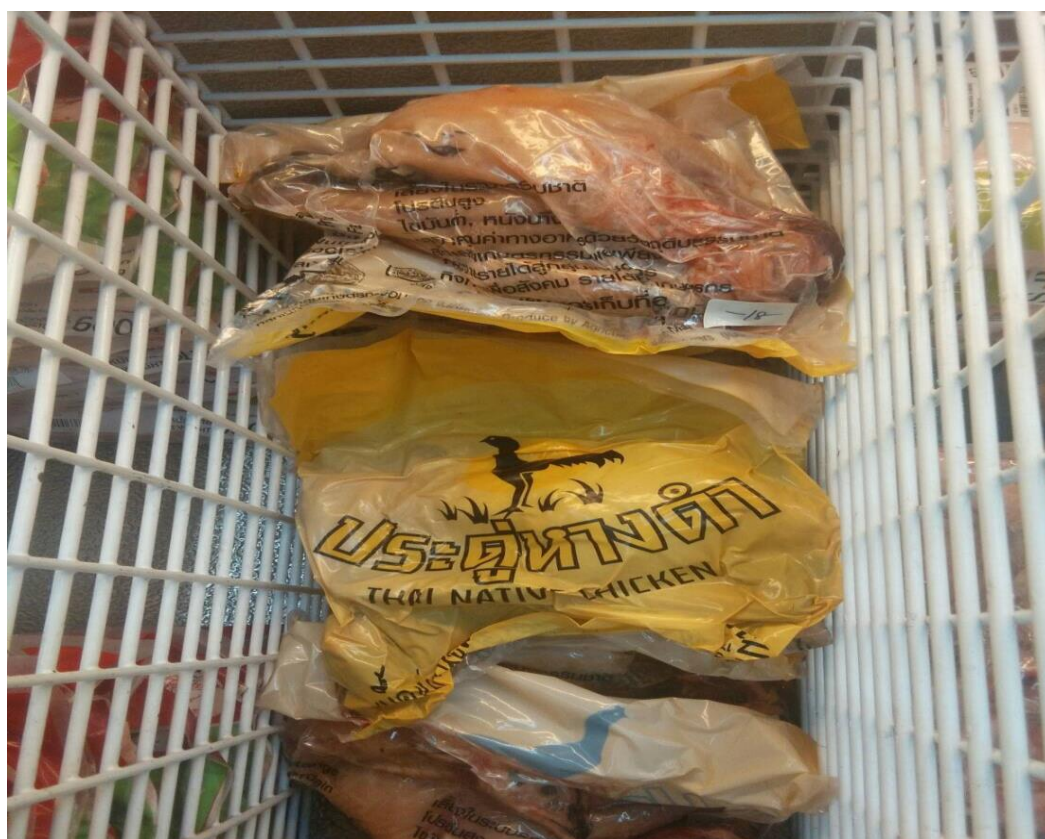
ภาพที่ 25 แสดงจุดจำหน่ายเนื้อไก่สดแช่แข็ง อีกแห่งหนึ่งในตลาดระดับชุมชน

ภาพที่ 26 แสดงป้ายประชาสัมพันธ์หน้าร้านจำหน่ายในชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภค

ภาพที่ 27 แสดงการจำหน่ายเนื้อไก่สดในเดอะมอลล์ ซึ่งเป็นตลาดระดับบน

ภาพที่ 28 แสดงการจำหน่ายเนื้อไก่สดใน Villa market ซึ่งเป็นตลาดระดับบน